

JEUGDMONITOR[®] RIJNMOND

**HOE
GAAT HET MET
JOU?**

Rapportage gemeente Schiedam 2009

GGD
Rotterdam-Rijnmond

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding	6
1.1. De Jeugdmonitor Rijnmond (JMR)	6
1.2. Onderzoekspopulatie	7
1.2.1. Aantal scholen.....	7
1.2.2. Respons per leeftijdsmoment.....	7
1.2.3. Geslacht en etnische herkomst.....	8
1.2.4. Sociaal-economische status (SES).....	10
1.2.5. Schoolniveau voortgezet onderwijs.....	10
1.3. Methode	11
1.3.1. Verschillende instrumenten.....	11
1.3.2. Verschillende gegevensbronnen.....	11
1.3.3. Toestemmingsprocedure	11
1.3.4. Vertrouwelijke afname.....	11
1.4. Leeswijzer	12
2. Leefstijl.....	13
2.1. Voeding, beweging en overgewicht.....	13
2.2. Roken.....	24
2.3. Alcoholgebruik	25
2.4. Drugsgebruik.....	28
2.5. Seksueel gedrag.....	29
3. (Psychische) gezondheid en gedrag	32
3.1. (Psychische) gezondheid.....	32
3.1.1. Ervaren gezondheid	32
3.1.2. Emotionele problemen	34
3.2. Gedrag.....	37
3.2.1. Probleemgedrag.....	37
3.2.2. Spijbelen.....	42
3.2.3. Pesten	43
3.3. Beoordeling psychische gezondheid en gedrag.....	45
3.3.1. Aantal kinderen met zorgelijke score op de vragenlijst.....	45
3.3.2. Zorgen van ouders over de opvoeding	47
4. Leefomgeving	48
4.1. Gezin.....	48
4.1.1. Gezinssituatie.....	48
4.1.2. Ingrijpende gebeurtenissen.....	50
4.1.3. Ervaren problematiek thuis	52
4.2. Buurtbeleving.....	53
5. Conclusies	55
Literatuurlijst	59
Bijlage 1. Onderwerpen uit de JMR-vragenlijsten	61
Bijlage 2. Terugkoppeling resultaten JMR.....	63

Samenvatting

De GGD Rotterdam-Rijnmond onderzoekt en volgt de lichamelijke en psychische gezondheid en ontwikkeling van kinderen en jongeren van nul tot negentien jaar in samenwerking met het consultatiebureau (in de toekomst in samenwerking met het Centrum voor Jeugd en Gezin, waar het consultatiebureau onderdeel van uitmaakt). Daarvoor maken de GGD en het consultatiebureau (in de toekomst het Centrum voor Jeugd en Gezin) gebruik van de Jeugdmonitor Rijnmond (JMR), een wetenschappelijk instrument dat gebruikt wordt om problemen in de (psychische) gezondheid van kinderen en jongeren te signaleren en te monitoren. De GGD en het consultatiebureau (in de toekomst het Centrum voor Jeugd en Gezin) proberen samen met ouders, scholen en andere instellingen deze problemen aan te pakken, bijvoorbeeld door advies te geven over mogelijke interventies. De uitkomsten van de JMR worden ook gebruikt om invulling te geven aan het preventief jeugdbeleid.

In dit rapport is de (psychische) gezondheid, leefstijl en leefomgeving van kinderen en jongeren in Schiedam beschreven. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten, verzameld in de periode 2007-2009, samengevat.

Leefstijl

Dertien procent van de peuters, zeventien procent van de kleuters en negentien procent van de kinderen in groep 7 heeft (ernstig) overgewicht. Van de derdeklassers geeft 21% aan (ernstig) overgewicht te hebben, dit is gebaseerd op zelfrapportage en mogelijk niet betrouwbaar (Jansen et al., 2006). Derdeklassers in Schiedam hebben vaker (ernstig) overgewicht dan landelijk. In de JMR zijn ook vragen gesteld over gewoonten die vaak samenhangen met overgewicht. Het aantal jeugdigen met ongezonde leefgewoonten voor wat betreft het eten van groente en fruit, drinken van frisdrank en gezonde dranken, televisie kijken en buiten spelen is aanzienlijk.

Het percentage kinderen en jongeren dat aangeeft ooit te hebben gerookt is in groep 7 zes procent en de derde klas 37%. In de derde klas rookt negen procent van de jongeren dagelijks. 29% van de kinderen in groep 7 heeft ooit alcohol gedronken, in de derde klas is dit 59%. Zes procent van de kinderen in groep 7 heeft recent alcohol gedronken en in de derde klas is dit 38%. Overmatig alcoholgebruik in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek komt bij 24% van de derdeklassers voor. Zeven procent van de derdeklassers heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek softdrugs gebruikt, minder dan één procent heeft harddrugs gebruikt.

Van de kinderen in groep 7 heeft 31% thuis en/of op school seksuele voorlichting gehad. Vijftien procent van de derdeklassers geeft aan wel eens geslachtsgemeenschap te hebben gehad. Zorgelijk is dat 31% van de derdeklassers die wel eens met iemand naar bed is geweest, niet altijd condoom heeft gebruikt, tien procent heeft helemaal geen voorbehoedsmiddel gebruikt.

(Psychische) gezondheid en gedrag

Volgens de ouders heeft 96% van de peuters en 94% van de kleuters een goede gezondheid. Van de leerlingen in groep 7 geeft 84% aan zijn/haar gezondheid (heel) goed te vinden en 82% van de derdeklassers geeft dit aan. In groep 7 is er bij ongeveer een vijfde van de leerlingen sprake van een hoge score op sombere gevoelens. Vijftien procent van de derdeklassers scoort zorgelijk op emotionele problematiek. Tevens heeft vijftien procent van de derdeklassers er wel eens aan gedacht een einde aan leven te maken en vijf procent heeft ooit een suïcidepoging ondernomen.

Volgens de ouders heeft tien procent van de kleuters en kinderen in groep 7 een score boven de norm op psychosociale problemen. Volgens de leerkracht heeft tien procent van de kleuters en vier procent van de kinderen in groep 7 een zorgelijke score. Bij één procent van de kleuters en kinderen in groep 7 is er volgens zowel de ouder als de leerkracht sprake van een zorgelijke score. Van de derdeklassers heeft tien procent een hoge score op psychosociale problemen.

Van de kinderen in groep 7 geeft elf procent aan frequent probleemgedrag te vertonen (waaronder vandalisme en criminaliteit). Tweederde van de derdeklassers geeft aan zich tenminste eenmaal schuldig te hebben gemaakt aan een vorm van probleemgedrag in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek, ongeveer de helft meer dan eens. Zeven procent van de derdeklassers geeft aan zich schuldig te hebben gemaakt aan een ernstig geweldsdelict. Zeven procent van de kinderen in groep 7 en de derdeklassers geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen.

Volgens de leerkracht wordt twintig procent van de kleuters gepest, 34% van de kleuters heeft andere kinderen gepest. In groep 7 geeft 27% aan gepest te worden en in de derde klas zestien procent. Ongeveer een vijfde van de kinderen in groep 7 en de jongeren in de derde klas geeft aan één of meerdere keren per maand anderen te pesten.

De leerkrachten geven aan dat één procent van de kleuters en twee procent van de kinderen in groep 7 vaak afwezig is vanwege ongeoorloofd verzuim. Tien procent van de derdeklassers geeft aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek te hebben gespijgeld.

Leefomgeving

Negentien procent van de derdeklassers geeft aan problemen in de thuissituatie te ervaren. 83% van de ouders van peuters en 85% van de ouders van kleuters vindt dat er voldoende speelgelegenheden in de buurt zijn. Bij de kinderen in groep 7 vindt negen procent de buurt waarin ze wonen (helemaal) niet leuk, 35% vindt dat er niet genoeg te doen is voor kinderen van hun leeftijd en 50% voelt zich soms of (heel) vaak onveilig in de buurt.

Verschillen naar geslacht

Bij de kleuters eten jongens minder vaak dagelijks groente en jongens drinken vaker frisdrank en gezonde dranken (peuters, groep 7 en derde klas). Ook computeren jongens vaker en/of kijken zij vaker televisie boven de norm (kleuters en derde klas). In groep 7 hebben de jongens vaker ooit gerookt en ooit alcohol gedronken. Jongens vertonen vaker frequent probleemgedrag (groep 7) en dragen vaker een wapen bij zich (groep 7 en derde klas). Ook pesten jongens vaker anderen (groep 7 en derde klas) en worden vaker gepest (derde klas).

In groep 7 hebben de meisjes vaker (ernstig) overgewicht. In de derde klas ontbijten de meisjes minder vaak minstens vijf dagen per week en de meisjes bewegen minder vaak (groep 7 en derde klas). In de derde klas roken de meisjes vaker dagelijks. Meisjes in de derde klas geven vaker aan te spijbelen. De meisjes in de derde klas beoordelen hun gezondheid minder vaak als (heel) goed, hebben vaker een ongunstigere score op emotionele problematiek en geven vaker aan suïcidegedachten te hebben en suïcidepogingen te hebben ondernomen. Ook geven meisjes in de derde klas vaker aan ingrijpende gebeurtenissen te hebben meegemaakt en ervaren meer problemen in de thuissituatie.

Verschillen naar schoolniveau

Waar verschillen zijn gevonden, hebben de vmbo leerlingen meestal een zorgelijkere score dan havo/vwo leerlingen. Behalve bij ooit en recent alcohol drinken, dit geven havo/vwo leerlingen vaker aan dan vmbo-leerlingen.

Vmbo-leerlingen hebben vaker obesitas, hebben een ongezond voedingspatroon en sporten minder vaak. Vmbo-leerlingen geven vaker aan te roken. Ook geven ze vaker aan geslachtsgemeenschap te hebben gehad. Daarnaast ervaren ze hun gezondheid minder vaak als goed. Leerlingen op het vmbo hebben meer suïcidegedachten en hebben vaker een suïcidepoging ondernomen. Vmbo-leerlingen vertonen meer probleemgedrag, dragen vaker een wapen bij zich, spijbelen meer en geven vaker aan anderen te pesten. Vmbo-leerlingen hebben vaker een zorgelijke score op psychosociale problemen. Tot slot wonen meer vmbo-leerlingen in een eenoudergezin.

Verschillen naar etnische herkomst

Tussen de etnische herkomst en (psychische) gezondheid en gedrag zijn verschillende verbanden gevonden.

Veelal zijn het de autochtone kinderen en jongeren die gunstiger scoren dan de kinderen en jongeren van andere etnische herkomsten. Op het basisonderwijs eten de kinderen van Nederlandse herkomst minder vaak fruit volgens de norm en kinderen van Nederlandse herkomst drinken vaker meer dan twee glazen frisdrank (peuters en kleuters). De jongeren van Nederlandse herkomst drinken vaker alcohol (groep 7 en derde klas). De ouders geven aan dat kleuters van Nederlandse herkomst vaker tenminste één ingrijpende gebeurtenis hebben meegemaakt.

Een opvallende groep zijn de kinderen en jongeren van Turkse herkomst. Derdeklassers van Turkse herkomst hebben vaker (ernstig) overgewicht. Kleuters en derdeklassers van Turkse herkomst ontbijten minder vaak en derdeklassers van Turkse herkomst eten minder vaak dagelijks groente. Minder kinderen van Turkse herkomst zijn lid van een sportvereniging (groep 7 en derde klas) en sporten minder vaak minstens twee dagen per week (kleuters en derde klas). Kleuters van Turkse herkomst kijken vaker televisie en/of computeren vaker. In groep 7 en de derde klas beoordelen de kinderen van Turkse herkomst hun gezondheid minder vaak als (heel) goed. Volgens de ouders

piekeren kleuters van Turkse herkomst vaker. Kleuters van Turkse herkomst worden volgens de leerkracht vaker gepest. Op psychosociale problemen hebben de kleuters van Turkse herkomst volgens de leerkracht vaker een ongunstige score en in groep 7 hebben de kinderen van Turkse herkomst volgens de ouders vaker een ongunstige score. Kleuters van Turkse herkomst wonen vaker in een andere gezinssituatie.

Andere opvallende bevindingen met betrekking tot etnische herkomst zijn als volgt.

De allochtone peuters hebben vaker (ernstig) overgewicht. Ouders van allochtone peuters geven vaker aan dat hun kind snel van streek is of snel huilt. In de derde klas hebben allochtone jongeren vaker een suïcidepoging ondernomen. Allochtone peuters wonen vaker in een andere gezinssituatie en allochtone derdeklassers wonen vaker in een eenoudergezin.

In groep 7 ontbijten kinderen van een overige etnische herkomst minder vaak en sporten minder vaak minstens twee dagen per week. Kinderen van een overige etnische herkomst op het basisonderwijs computeren vaker en kijken vaker televisie (meer dan twee uur). Kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst hebben minder vaak seksuele voorlichting gehad. Op het basisonderwijs wonen de kinderen van een overige etnische herkomst vaker in een eenoudergezin en in groep 7 wonen de kinderen van een overige etnische herkomst ook vaker in een andere gezinssituatie.

Jongeren in de derde klas van Surinaamse herkomst drinken vaker frisdrank. Derdeklassers van Surinaamse herkomst beoordelen hun gezondheid minder vaak als goed. Tevens vertonen derdeklassers van Surinaamse herkomst vaker probleemgedrag. Jongeren in de derde klas van Antilliaans/Arubaanse herkomst drinken vaker overmatig alcohol. Tot slot ontbijten derdeklassers van Antilliaans/Arubaanse en Kaapverdianse herkomst minder vaak.

Conclusie

Met het overgrote deel van de kinderen en jongeren in Schiedam gaat het goed. Toch gaat het met een aantal groepen kinderen en jongeren minder goed.

1. Inleiding

Dit rapport beschrijft de (psychische) gezondheid en leefstijlfactoren van kinderen en schoolgaande jongeren in Schiedam. De gegevens in dit rapport zijn verzameld in het kader van de Jeugdmonitor Rijnmond. Dit instrument van het jeugdbeleid van de gemeente Rotterdam meet op vaste momenten in het leven van een kind of jongere onder andere de (psychische) gezondheid. Samen met het preventief gezondheidsonderzoek dat door het consultatiebureau en de GGD wordt afgenomen, geeft dit een goed beeld van de gezondheid van de Schiedamse jeugd.

In dit inleidende hoofdstuk wordt allereerst uiteengezet wat verstaan wordt onder de Jeugdmonitor Rijnmond. Vervolgens wordt de onderzoekspopulatie per afzonderlijk meetmoment beschreven, gevolgd door een beschrijving van de opzet van deze rapportage en uitgevoerde analyses. Het hoofdstuk sluit af met een leeswijzer.

1.1. De Jeugdmonitor Rotterdam (JMR)

De Jeugdmonitor Rotterdam (JMR) is een wetenschappelijk instrument waarmee de GGD Rotterdam-Rijnmond de (psychische) gezondheid van kinderen en jongeren van nul tot negentien jaar op systematische wijze monitort. Het instrument wordt gebruikt in Schiedam maar ook in andere gemeenten in het verzorgingsgebied van de GGD Rotterdam-Rijnmond¹.

Aan de hand van vragenlijsten wordt op vier verschillende leeftijdsmomenten gemeten hoe het met de jeugd in Schiedam gaat, namelijk bij peuters op 24 maanden², bij kleuters in groep 2 en leerlingen in groep 7 van de basisschool en vervolgens in de derde klas van het voortgezet onderwijs. De zo verkregen informatie geeft inzicht in de ontwikkeling van de gezondheid van kinderen en de factoren die daarop van invloed zijn.

Als integraal onderdeel van de jeugdgezondheidszorg (JGZ) draagt de informatie uit de JMR allereerst bij aan een goed beeld van de gezondheid van individuele kinderen en jongeren. Deze individuele gegevens worden gebruikt bij het preventief gezondheidsonderzoek van de JGZ. Daarnaast voert de GGD met de JMR de wettelijke taak uit van het signaleren en monitoren van de (psychische) gezondheid van kinderen en jongeren op collectief niveau. De JMR geeft op collectief niveau een beeld van de (psychische) gezondheid van bijvoorbeeld alle leerlingen van een bepaalde school of alle jeugd van dezelfde leeftijd uit één deelgemeente of van de totale gemeente. Aan de hand van deze gegevens geeft de GGD scholen, (deel)gemeenten en andere belanghebbenden advies en begeleiding bij de aanpak van bepaalde gezondheidsgerelateerde onderwerpen en de keuze voor mogelijke interventies.

¹ Het betreft de gemeenten Rotterdam, Barendrecht, Lansingerland, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, Ridderkerk, Albrandswaard, Maassluis en Vlaardingen.

² Het contactmoment bij peuters wordt vanaf 2007 uitgevoerd op 24 maanden (voorheen met 30 maanden).

1.2. Onderzoekspopulatie

1.2.1. Aantal scholen

Zowel op het basisonderwijs als op het voortgezet onderwijs hebben alleen scholen voor regulier onderwijs³ deelgenomen aan de JMR.

In tabel 1.2.1. is het aantal deelnemende scholen of schoollocaties per leeftijdsmoment weergegeven. Het aantal scholen of schoollocaties dat deelneemt aan de JMR verschilt per leeftijdsmoment. Voor groep 2 en groep 7 onderwijs zijn gegevens uit het schooljaar 2008-2009 gebruikt. Voor het voortgezet onderwijs zijn gegevens van het schooljaar 2007-2008 gebruikt.

Tabel 1.2.1. Aantal en percentage deelnemende scholen aan de JMR

leeftijdsmoment	aantal scholen ¹ in Schiedam	aantal scholen ¹ die (gedeeltelijk ²) mee hebben gedaan aan JMR	
		Aantal	%
Groep 2	23	19	83%
Groep 7	23	17	74%
VO3	8	6	75%

¹ Het aantal scholen in Schiedam, hierbij zijn alleen de hoofdlocaties geteld.

² Een school wordt meegerekend als hier data van beschikbaar is. Hier zitten bij de basisscholen ook scholen bij waar we alleen data beschikbaar hebben van ouders, kinderen en/of leerkrachten. Wanneer een basisschool uit meerdere locaties bestaat, wordt deze ook meegerekend als er maar van één locatie data van beschikbaar is.

1.2.2. Respons per leeftijdsmoment

De gegevensverzameling van de JMR vindt jaarlijks plaats. In dit rapport staan de meest recente gegevens beschreven per leeftijdsgroep.

In tabel 1.2.2. is per meetmoment weergegeven over welke periode de resultaten worden beschreven, welke gegevensbronnen zijn gebruikt en wat per meetmoment de respons is. In tabel 1.2.3. staat per meetmoment de leeftijd van de kinderen die deelnemen aan de JMR genoemd.

De gegevens van de peuters betreffen 2-jarigen die binnen het werkgebied van het consultatiebureau in Schiedam vallen.

De gegevens van groep 2 (5-6 jarigen) en groep 7 (10-11 jarigen) betreffen in Schiedam *woonachtige* jongeren. De gegevens van het voortgezet onderwijs betreffen in Schiedam *schoolgaande* jongeren.

De lage respons van de JGZ-vragenlijst bij peuters en kinderen in groep 2 en 7, is mogelijk te verklaren doordat ten tijde van de analyses nog niet alle peuters en kinderen in groep 2 en 7 door een JGZ-medewerker zijn gezien.

Tabel 1.2.2. Respons van de verschillende bronnen per leeftijdsmoment

leeftijdsmoment	(school) jaar van afname	totaal aantal kinderen ¹	leerling		ouders		leerkracht		JGZ-medewerker	
			aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Peuters	2009	833	-	-	201	24%	-	-	263	32%
Groep 2	2008-2009	623	-	-	498	80%	361	58%	225	36%
Groep 7	2008-2009	519	309	60%	475	92%	317	61%	189	36%
VO3	2007-2008	825	717	87%	-	-	-	-	-	-

¹ Per leeftijdsmoment verschilt wie worden gerekend tot de totale groep kinderen of leerlingen. Het aantal peuters is het totaal aantal peuters afkomstig van het CBS, aangenomen wordt dat alle peuters worden uitgenodigd voor een PGO. Bij groep 2, groep 7 en de derde klas van het voortgezet onderwijs wordt uitgegaan van alle leerlingen uit deze groepen van die scholen waar de JMR wordt afgenomen.

³ Het regulier voortgezet onderwijs bestaat uit vmbo (theoretische, gemengde en beroepsgerichte leerweg), havo en vwo.

Tabel 1.2.3. Leeftijd¹ van de kinderen/jongeren per leeftijdsmoment

leeftijdsmoment	leeftijdscategorie	%
Peuters ³	1 jaar	11%
	2 jaar	89%
Groep 2	jonger dan 5 jaar	<1%
	5 jaar	56%
	6 jaar	44%
	ouder dan 6 jaar	<1%
Groep 7	jonger dan 10 jaar	0%
	10 jaar	38%
	11 jaar	43%
	ouder dan 11 jaar	5%
	onbekend ²	15%
VO3	jonger dan 14 jaar	2%
	14 jaar	46%
	15 jaar	42%
	ouder dan 15 jaar	10%

¹ Leeftijd ten tijde van het invullen van de vragenlijst.

² Het hoge percentage kinderen in groep 7 waar de leeftijd van onbekend is, komt mogelijk doordat niet in alle verschillende vragenlijsten van de JMR naar de leeftijd is gevraagd.

³ Percentage berekend met de JGZ-gegevens voor het bepalen van overgewicht.

1.2.3. Geslacht en etnische herkomst

Voor alle leeftijdsmomenten geldt dat ongeveer de helft uit jongens en de andere helft uit meisjes bestaat (zie tabel 1.2.4.).

De etnische herkomst van de kinderen is bepaald aan de hand van de CBS-definitie. Deze definitie gaat uit van zowel het geboorteland van het kind zelf, als van het geboorteland van de vader en de moeder. Een kind heeft een Nederlandse herkomst wanneer beide ouders in Nederland geboren zijn. In tabel 1.2.4. wordt voor de verschillende leeftijdsmomenten de verdeling naar geslacht en etnische herkomst weergegeven. Ter vergelijking is in de tabel ook de verdeling naar geslacht en etnische herkomst in de totale Schiedamse populatie van de verschillende leeftijdsmomenten opgenomen. Deze gegevens zijn aan de hand van de gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bepaald. Er waren echter voor de leeftijdsmomenten niet afzonderlijk voor elk jaar gegevens beschikbaar, maar voor leeftijdsgroepen van vijf jaar. Om deze reden hebben we voor de peuters het leeftijdsmoment nul tot vijf jaar gebruikt, voor groep 2 vijf tot tien jaar, groep 7 tien tot vijftien jaar en de derde klas tien tot twintig jaar.

In de JMR is er onderscheid gemaakt tussen de volgende etnische herkomsten: Nederlands, Surinaams, Antilliaans/Arubaans, Marokkaans, Turks, Kaapverdiaans en overige etnische herkomsten. Om voor de berekeningen voldoende aantallen te hebben, zijn alleen die etnische groepen per leeftijdsmoment apart beschreven, waarvan volgens het CBS meer dan vijf procent in de gemeente woont. De etnische groepen die kleiner zijn dan vijf procent, zijn bij de groep overige etnische herkomsten ingedeeld.

Het was alleen niet mogelijk om deze verdeling voor het voortgezet onderwijs te maken, omdat het bij het voortgezet onderwijs om schoolgaande kinderen gaat. De verdeling van de etnische herkomst en het geslacht voor schoolgaande jongeren in Schiedam is niet bekend.

Ondanks dat bij de peuters een aantal etnische herkomsten boven de vijf procent uit kwamen volgens het CBS, waren de etnische groepen in het bestand zo klein dat er geen betrouwbare analyses voor de etnische groepen apart kon worden gedaan. Hierbij is een verdeling gemaakt naar autochtone herkomst en allochtone herkomst.

Tabel 1.2.4. Verdeling naar geslacht en etnische herkomst¹

	jongens	meisjes	Nederlands	Surinaams	Antilliaans/ Arubaans	Marokkaans	Turks	Kaapverdiaans	Overige etnische herkomst ³
Peuters In JMR ²	55%	46%	58%						42%
0-5 jarigen in Schiedam	50%	50%	52%						48%
Groep 2	52%	48%	59%				16%		25%
5-10 jarigen in Schiedam	50%	50%	55%				15%		30%
Groep 7	44%	56%	64%				14%		22%
10-15 jarigen in Schiedam	51%	49%	55%				17%		28%
VO3	55%	45%	61%	6%	4%	5%	15%	3%	7%
10-20 jarigen in Schiedam	51%	49%	57%	5%	4%	4%	16%	2%	13%

¹ De gegevens over geslacht en etnische herkomst van de JMR-populatie zijn bij groep 2 en groep 7 op de totale onderzoekspopulatie (ingevulde ouder- of leerkracht- of JGZ-vragenlijst) en bij het voortgezet onderwijs op de populatie leerlingen die een vragenlijst heeft ingevuld.

² De percentages van de peuters zijn gebaseerd op de percentages uit de oudervragenlijst.

³ De groep 'Overige etnische herkomsten' bestaat uit verschillende etnische herkomsten voor de verschillende leeftijdsmomenten. Voor de peuters bestaat deze groep uit alle etnische herkomsten behalve Nederlands, voor het basisonderwijs bestaat de groep uit alle etnische herkomsten behalve Nederlands en Turks en voor de derde klas bestaat deze groep uit alle andere etnische herkomsten die niet apart onderzocht worden bij de JMR.

Representativiteit en weging

Aan de hand van gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is beoordeeld in hoeverre de verzamelde gegevens per leeftijdsgroep representatief zijn.

Bij de JMR-afname van de kleuters (groep 2) en groep 7 is de verdeling naar geslacht en etnische herkomst niet helemaal gelijk aan de verdeling in geheel Schiedam. Het percentage jongens en meisjes verschilt voor groep 7, in vergelijking met de CBS-gegevens over Schiedam is het percentage jongens in de JMR onderzoekspopulatie kleiner. Ook zijn er voor groep 2 en 7 meer kinderen van Nederlandse herkomst waar gegevens van zijn en minder van kinderen van Turkse en overige etnische herkomst. De verdeling naar geslacht en etnische herkomst verschilt niet voor de peuters. Omdat het merendeel van de scholen voor regulier voortgezet onderwijs deelneemt aan de JMR kan de onderzochte populatie als representatief beschouwd worden voor de in Schiedam *schoolgaande* derdeklassers op het regulier voortgezet onderwijs. In vergelijking met de in Schiedam woonachtige populatie zijn er echter duidelijke verschillen. Er zijn van meer jongens en minder meisjes gegevens bekend. Ook verschilt de etnische verdeling van de JMR-onderzoekspopulatie wel van de CBS-gegevens over Schiedam als naar alle etnische herkomsten apart wordt gekeken, maar verschilt niet als alleen naar de verdeling autochtoon/allochtoon wordt gekeken.

Om een representatief beeld te kunnen geven van de resultaten voor alle peuters, kleuters en leerlingen van groep 7 in de gemeente Schiedam zijn de gegevens gewogen, op zodanige wijze dat de resultaten van iedere leeftijdsgroep voor wat betreft de etnische herkomst in verhouding staan tot de etniciteit van de totale (woonachtige) leeftijdsgroep in Schiedam. De gegevens van het voortgezet onderwijs zijn niet gewogen naar de woonachtige populatie, omdat in dit gemeenterapport alleen uitspraken worden gedaan over de in Schiedam schoolgaande derdeklassers.

1.2.4 Sociaal-economische status (SES)

Om een indruk te krijgen van de sociaal-economische status (SES) van de JMR-onderzoekspopulatie is in onderstaande tabel de werksituatie en het opleidingsniveau van de ouders weergegeven. Bij de peuters, groep 2 en groep 7 zijn deze gegevens gebaseerd op rapportage door de ouders, bij derdeklassers op rapportage door de jongeren zelf.

Tabel 1.2.4. Verdeling naar werksituatie en opleidingsniveau van de ouders

	werksituatie ouders				opleidingsniveau ouders ¹				
	totaal	tenminste één werkende ouder	beide ouders werkloos	onbekend	laag	midden 1	midden 2	hoog	onbekend
Peuters	201	85%	3%	12%	3%	24%	32%	30%	11%
Groep 2	463	86%	7%	7%	4%	17%	30%	25%	23%
Groep 7	490	89%	5%	6%	5%	13%	33%	25%	26%
VO3	717	92%	5%	4%	niet beschikbaar ²				

¹ Voor het opleidingsniveau is de volgende indeling gebruikt:

Laag: geen opleiding of basisonderwijs

Midden1: lbo/mavo

Midden2: mbo/havo/vwo

Hoog: hbo/universiteit

² Van de derdeklassers zijn geen gegevens over het opleidingsniveau van de ouders beschikbaar, omdat dit niet is nagevraagd in de JMR-vragenlijst. De reden hiervoor is dat de leerlingen dit vaak niet weten.

1.2.5. Schoolniveau voortgezet onderwijs

Van de JMR-onderzoekspopulatie volgt 37% van de derdeklassers onderwijs op vmbo-niveau en 63% op havo/vwo-niveau.

1.3. Methode

1.3.1. Verschillende instrumenten

De vragenlijsten van de Jeugdmonitor bevatten voor ieder leeftijdsmoment specifieke onderwerpen die van toepassing zijn op deze leeftijd. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van landelijk gevalideerde instrumenten. Sommige instrumenten zijn niet voor iedere leeftijdsgroep geschikt. Doordat de wijze waarop onderwerpen per leeftijdsmoment worden gemeten soms verschilt, kunnen de resultaten van de leeftijdsgroepen niet altijd onderling vergeleken worden. In bijlage I is een lijst opgenomen met de onderwerpen per leeftijdsmoment en het gebruikte instrument.

1.3.2. Verschillende gegevensbronnen

Bij de peuters, groep 2 en groep 7 is gebruik gemaakt van verschillende gegevensbronnen, namelijk de ouder (peuters, groep 2, groep 7), de leerkracht (groep 2, groep 7), de JGZ-verpleegkundige (peuters, groep 2, groep 7) en het kind zelf (groep 7). Het gebruik van meerdere informatiebronnen vergroot het inzicht in hoe het werkelijk met het kind gaat.

Afhankelijk van het onderwerp is voor de meest geschikte informatiebron gekozen.

Naast het kind zelf (in groep 7), zijn de ouders, omdat zij het kind het beste en het langste kennen, over het algemeen de beste informatiebron. Het voordeel van de leerkracht als informatiebron is dat de leerkracht een vergelijking met leeftijdsgenootjes kan maken. Voor het lichaamsgewicht zijn de metingen van de jeugdverpleegkundige het meest betrouwbaar.

In groep 2 en groep 7 zijn een aantal identieke vragen zowel aan de ouders als aan de leerkracht gevraagd. De antwoorden van de ouders en leerkrachten komen niet altijd met elkaar overeen.

Verschillen tussen ouders en leerkrachten zijn mogelijk omdat (Meijer en Veerman, 1989):

- kinderen niet in elke situatie hetzelfde gedrag laten zien. Met andere woorden: thuis kunnen kinderen zich anders gedragen of kunnen kinderen anders reageren op een situatie dan op school;
- verschillende gegevensbronnen andere referentiekaders (waarden en normen) kunnen hebben. Ouders kunnen bijvoorbeeld een gedrag normaal vinden of acceptabel vinden en de leerkracht niet;
- er een (bewuste of onbewuste) over- of onderrapportage door ouders of leerkrachten kan bestaan. Een ouder kan bijvoorbeeld door opvoedingsonzekerheid overrapporteren of juist onderrapporteren omdat hij of zij niet wil dat gezinsproblemen naar buiten komen.

1.3.3. Toestemmingsprocedure

Bij de Jeugdmonitor Rijnmond wordt, onder andere vanwege het grote aantal deelnemers, een passieve toestemmingsprocedure ('informed consent') gehanteerd. Dit houdt in dat ieder kind deelneemt aan het onderzoek tenzij een ouder hiertegen bezwaar heeft gemaakt. Ouders kunnen daarnaast ook bezwaar maken tegen het invullen van een vragenlijst door de leerkracht. Ook kunnen de kinderen zelf weigeren de vragenlijst in te vullen.

1.3.4. Vertrouwelijke afname

Om de informatie uit de vragenlijsten te kunnen gebruiken bij het verlenen van individuele zorg aan een kind, worden de vragenlijsten bij alle leeftijdsmomenten niet anoniem maar vertrouwelijk afgenomen. Hoewel bij groep 7 de informatie uit de vragenlijst, die het kind zelf invult, niet wordt gebruikt voor het verlenen van individuele zorg, wordt ook bij deze leeftijdsgroep de vragenlijst op naam uitgedeeld.

Doordat de vragenlijsten bij de peuters en leerlingen op het basisonderwijs vertrouwelijk worden afgenomen, is het mogelijk om gegevens uit de verschillende vragenlijsten (ouder-, leerkracht-, JGZ- en leerlingvragenlijst) onderling te koppelen op individueel niveau, waardoor een goed totaalbeeld ontstaat van de gezondheidssituatie van het betreffende kind.

1.4. Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd: in hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de resultaten van de verschillende leefstijlfactoren, zoals voeding, beweging, genotmiddelengebruik en seksueel gedrag. In hoofdstuk 3 worden de resultaten weergegeven van de verschillende indicatoren voor (psychische) gezondheid en gedrag. Hoofdstuk 4 gaat vervolgens in op de leefomgeving, waaronder de gezinssituatie, problematiek thuis en buurtbeleving. Conclusies volgen tot slot in hoofdstuk 5. Bij het lezen van dit rapport zijn de volgende punten belangrijk:

- Aan het begin van iedere paragraaf staan kernboodschappen. Hierin staan de meest opvallende resultaten over een bepaald onderwerp.
- De resultaten worden standaard geanalyseerd naar etnische herkomst en geslacht. Op deze manier kunnen risicogroepen geïdentificeerd worden. Wanneer er significante verschillen (of juist geen verschillen) gevonden zijn wordt dit in de tekst vermeld. Met significante verschillen worden verschillen bedoeld die met een waarschijnlijkheid van 95% niet op toeval berusten. Van de significante verschillen zijn de gevonden cijfers naar geslacht of herkomstgroepering in de tabel vetgedrukt.
- Er wordt zo veel mogelijk getoetst naar verschillende etnische herkomsten. Wanneer dit niet mogelijk is vanwege te kleine aantallen, zal er getoetst worden tussen Nederlandse herkomst en alle andere etnische herkomsten. Dit wordt in de tekst beschreven als autochtoon en allochtoon.
- De groep 'Overige etnische herkomsten' heeft voor de verschillende leeftijdsmomenten een andere samenstelling. Om deze reden kan de groep overige etnische herkomst niet tussen alle leeftijdsmomenten worden vergeleken.
- Verschillen tussen de leeftijdsmomenten zijn niet getoetst op significantie en kunnen daarom op toeval berusten. Ook verschilt de vraagstelling soms per leeftijdsmoment, waardoor vergelijking tussen de leeftijdsmomenten niet goed mogelijk is. Bij het interpreteren van de resultaten van de tabellen en grafieken, waarin meerdere leeftijdsmomenten zijn opgenomen, dient hiermee rekening te worden gehouden.
- Bij het onderwerp buurtbeleving worden de resultaten niet geanalyseerd naar etnische herkomst, omdat de etnische herkomst sterk samenhangt met de wijk waarin de jongeren wonen. De resultaten van dit onderwerp worden, voor zover mogelijk, gepresenteerd per wijk.
- Als gevolg van tussentijdse afronding komen de percentages niet altijd precies op 100% uit.
- Tot slot worden de resultaten vergeleken met landelijke cijfers.

2. Leefstijl

Iemands persoonlijke stijl van leven wordt ook wel 'leefstijl' genoemd (Geerts en Heestermans, 1995). In dit hoofdstuk worden leefstijlgedragingen besproken die van invloed zijn op de gezondheid, zoals overgewicht, voeding, beweging, roken, alcoholgebruik, druggebruik en seksueel gedrag.

2.1. Voeding, beweging en overgewicht

Kernboodschap

- (Ernstig) overgewicht komt voor bij dertien procent van de peuters, zeventien procent van de kleuters en negentien procent van de kinderen in groep 7.
- 21% van de derdeklassers geeft aan (ernstig) overgewicht te hebben.
- In groep 7 komt bij de meisjes meer (ernstig) overgewicht voor dan bij de jongens.
- De derdeklassers in Schiedam hebben vaker overgewicht vergeleken met landelijke cijfers.
- De allochtone peuters, de kleuters van Turkse en een overige etnische herkomst en de derdeklassers van Turkse herkomst hebben vaker (ernstig) overgewicht.
- De jeugdigen met ongezonde leefgewoonten voor wat betreft het eten van groente en fruit, frisdrankgebruik, televisie kijken en/of computeren en buiten spelen zijn aanzienlijk.
- Jongens drinken vaker meer dan twee glazen frisdrank dan meisjes (behalve kleuters), bij de kleuters eten de jongens minder vaak dagelijks groente.
- De jongens kijken vaker televisie en/of computeren vaker (kleuters en derde klas).
- De meisjes in de derde klas ontbijten minder vaak vijf dagen per week, meisjes (groep 7 en derde klas) sporten minder vaak en meisjes in groep 7 spelen minder vaak buiten.
- Kinderen van Nederlandse herkomst eten minder vaak fruit volgens de norm (kleuters en groep 7) en drinken vaker minstens twee glazen frisdrank (peuters en kleuters).
- Kinderen van Turkse herkomst ontbijten minder vaak vijf dagen per week (kleuters en derde klas) en derdeklasser van Turkse herkomst eten minder vaak dagelijks groente.
- Kinderen van Turkse herkomst zijn minder vaak lid van een sportvereniging (groep 7 en derde klas) en sporten minder vaak twee dagen per week (kleuters en derde klas).
- Kleuters van Turkse herkomst en kinderen op het basisonderwijs van een overige etnische herkomst kijken vaker twee uur per dag televisie kijkt en/of computeren vaker.
- Kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst geven minder vaak aan vijf dagen per week te ontbijten en sporten minder vaak twee dagen per week.
- Jongeren in de derde klas van Surinaamse herkomst drinken vaker frisdrank.
- Jongeren in de derde klas van Antilliaans/Arubaanse en Kaapverdiaanse herkomst ontbijten minder vaak minstens vijf dagen per week.
- Op de meeste leefstijlaspecten hebben de vmbo-leerlingen ongunstigere gewoonten met betrekking tot voeding en beweging dan havo/vwo-leerlingen.
- Vmbo-leerlingen hebben vaker obesitas dan havo/vwo-leerlingen.

Overgewicht en obesitas (ernstig overgewicht) vormen een toenemend gezondheidsprobleem onder de jeugd in Nederland en wereldwijd. Iemand heeft overgewicht als hij te zwaar is voor zijn lengte. De belangrijkste oorzaak van overgewicht is een disbalans tussen energie-inname en energieverbruik. Wanneer iemand al vanaf jonge leeftijd overgewicht heeft, zijn de gezondheidsgevolgen op latere leeftijd groot. Niet alleen bij volwassenen maar ook bij kinderen met (ernstig) overgewicht worden meer risicofactoren gevonden voor hart- en vaatziekten en diabetes mellitus type 2. Daarnaast hebben kinderen met overgewicht vaak ook nog overgewicht op latere leeftijd (Visscher en Schoemaker, 2008). Het aantal kinderen met (ernstig) overgewicht is de afgelopen jaren enorm toegenomen (Bulk-Bunschoten, Renders, Van Leerdam en Hirasings, 2005).

In Schiedam is dertien procent van de peuters, zeventien procent van de kleuters en negentien procent van de leerlingen in groep 7 te dik, zoals blijkt uit metingen door de jeugdgezondheidszorg. Van de derdeklassers op het voortgezet onderwijs geeft 21% aan te dik te zijn, dit is echter gebaseerd op zelfrapportage en er is daarom mogelijk sprake van onderrapportage (Jansen et al., 2006) (tabel 2.1.1.)⁴.

Tabel 2.1.1. Prevalentie van overgewicht en obesitas naar leeftijdsmoment

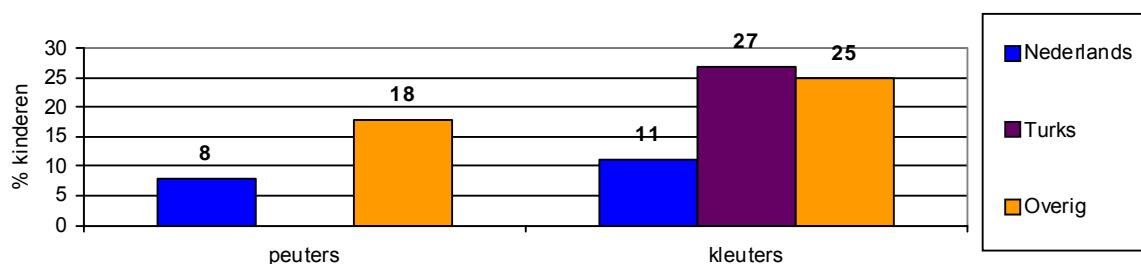
	overgewicht totaal			matig overgewicht			obesitas		
	totaal	jongens	meisjes	totaal	jongens	meisjes	totaal	jongens	meisjes
Peuters	13%	13%	12%	11%	12%	10%	2%	2%	2%
Kleuters	17%	14%	22%	11%	10%	11%	6%	3%	10%
Groep 7	19%	12%	25%	17%	10%	24%	2%	3%	1%
Derde klas	21%	21%	20%	17%	18%	16%	4%	4%	4%

Bij dikgedrukte percentages verschillen jongens en meisjes significant van elkaar.

Vanwege te kleine aantallen kon matig overgewicht en obesitas niet apart vergeleken worden naar geslacht voor peuters en kinderen in groep 7. Om deze reden is voor deze leeftijdsmomenten alleen (ernstig) overgewicht (in tabel 2.1.1. staat dit onder 'Overgewicht totaal') getoetst. Alleen voor groep 7 is er een verschil naar geslacht gevonden, meisjes hebben vaker (ernstig) overgewicht dan jongens.

Meer allochtone peuters hebben (ernstig) overgewicht dan autochtone peuters. Kleuters van Nederlandse herkomst hebben minder vaak (ernstig) overgewicht dan kleuters van Turkse of een overige etnische herkomst. Op het voortgezet onderwijs komt (ernstig) overgewicht ook het minst vaak voor bij leerlingen van Nederlandse herkomst en komt vaker voor bij leerlingen van Turkse herkomst (figuur 2.1.1.). In groep 7 zijn geen verschillen naar etnische herkomst gevonden.

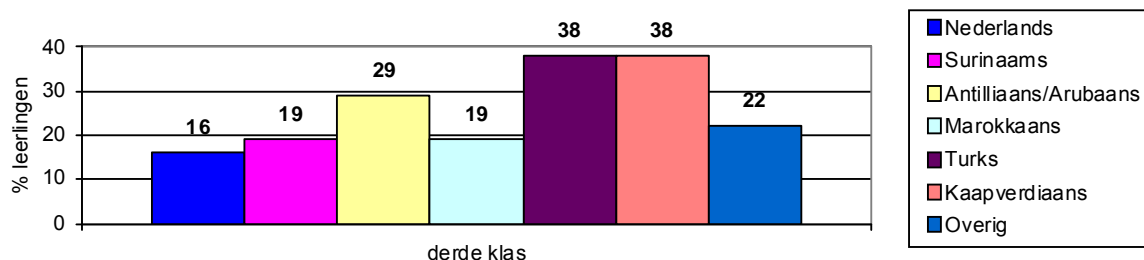
Figuur 2.1.1.a Percentage met (ernstig) overgewicht naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Bij de peuters zijn de kinderen met een Turkse herkomst in de groep 'Overig' opgenomen.

⁴ Overgewicht en obesitas zijn bepaald aan de hand van internationale geslacht- en leeftijdspecifieke afkappunten voor de Body Mass Index (Cole et al., 2000).

Figuur 2.1.1.b Percentage derdeklassers met (ernstig) overgewicht naar etnische herkomst

In de derde klas van het voortgezet onderwijs hebben meer vmbo-leerlingen obesitas dan havo/vwo-leerlingen (8% versus 1%).

Voeding en beweging

In de JMR-vragenlijsten worden vragen gesteld over belangrijke leefstijl aspecten die vaak samenhangen met overgewicht: ontbijten, groente en fruit eten, frisdrank- en tussendoortjesgebruik, televisiekijken/computeren, buitenspelen en sporten. In de strijd tegen overgewicht richt de jeugdgezondheidszorg zich op het eten van groente en fruit, het verminderen van het aantal tussendoortjes tot maximaal drie per dag (Voedingscentrum), het stimuleren van ontbijten, vermindering van frisdrankgebruik (of andere gezoete dranken) tot maximaal twee per dag, vermindering van televisiekijken tot maximaal één uur per dag bij kinderen onder de zes jaar en maximaal twee uur per dag bij kinderen boven de zes jaar en het stimuleren van buiten spelen en sporten (Bulk-Bunschoten et al., 2005). De Nederlandse Norm Gezond Bewegen voor jeugdigen ligt op één uur matig intensieve beweging per dag, waarvan twee keer per week gericht op uithoudingsvermogen.

Voeding

(Ernstig) overgewicht hangt samen met *niet* ontbijten, mogelijk omdat de verleiding om te snoepen of snacken met een lege maag groter is (www.overgewicht.org). Het percentage kinderen en jongeren dat minstens vijf dagen per week ontbijt, varieert van 99% bij peuters tot 80% bij leerlingen in de derde klas van het voortgezet onderwijs. Bij de leerlingen op het voortgezet onderwijs zijn er minder meisjes dan jongens die regelmatig ontbijten. Bij de peuters kan er vanwege te kleine aantallen niet naar geslacht worden getoetst (tabel 2.1.2.).

Tabel 2.1.2. Belangrijke voedingsgewoonten per leeftijdsmoment

Item	geslacht	peuters	kleuters	groep 7	derde klas
Ontbijt minstens vijf dagen per week	totaal	99%	91%	91%	80%
	jongens	98%	90%	93%	84%
	meisjes	100%	93%	89%	75%
Eet dagelijks fruit volgens de norm ¹	totaal	60%	36%	27%	26%
	jongens	62%	35%	28%	24%
	meisjes	58%	37%	26%	28%
Eet dagelijks groente	totaal	47%	27%	27%	34%
	jongens	51%	23%	29%	32%
	meisjes	43%	32%	25%	37%
Meer dan twee glazen fris per dag ²	totaal	27%	43%	35%	36%
	jongens	33%	47%	45%	41%
	meisjes	20%	39%	28%	29%
Meer dan drie tussendoortjes per dag	totaal	6%	4%	5%	-
	jongens	7%	4%	5%	-
	meisjes	4%	5%	5%	-

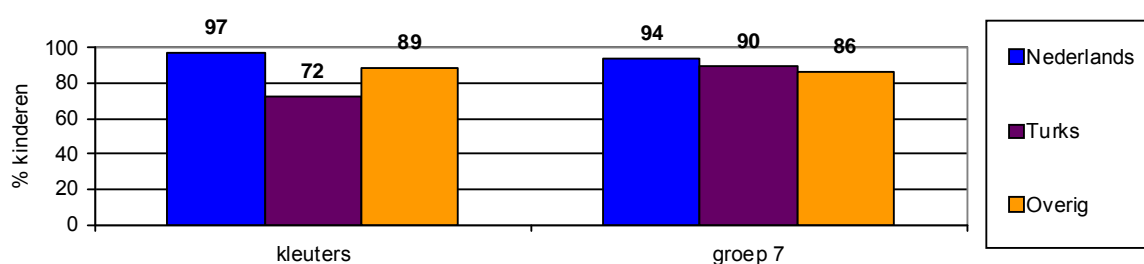
¹ Peuters en kleuters anderhalf stuk per dag, vanaf groep 7 twee stuks per dag. Bij alle leeftijdsgroepen mag één stuk fruit vervangen worden door een glas sinaasappel- of grapefruitsap.

² Frisdrank of andere gezoete dranken.

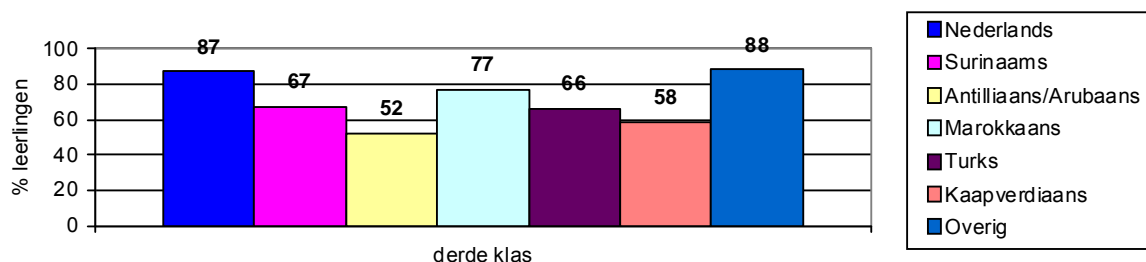
Bij dikgedrukte percentages verschillen jongens en meisjes van elkaar.

In bijna alle leeftijdsgroepen (met uitzondering van de peuters) zijn er meer kinderen/jongeren van Nederlandse herkomst die minstens vijf dagen per week ontbijten. Minder kleuters van Turkse herkomst ontbijten minstens vijf dagen per week. Ook zijn er minder kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst die minstens vijf dagen per week ontbijten. Op het voortgezet onderwijs zijn er vooral minder leerlingen van Turkse, Antilliaanse/Arubaanse en Kaapverdiaanse herkomst die regelmatig ontbijten (figuur 2.1.2.). Bij de peuters kon er vanwege te kleine aantallen niet getoetst worden naar etnische herkomst.

Figuur 2.1.2.a Percentage dat minimaal vijf keer per week ontbijt naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Figuur 2.1.2.b Percentage derdeklassers dat minimaal vijf keer per week ontbijt naar etnische herkomst

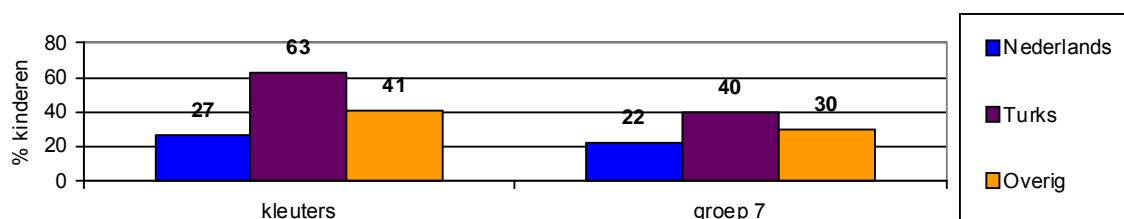

Het Voedingscentrum adviseert tot negen jaar elke dag 50 tot 150 gram groente en anderhalf stuk fruit te eten. Vanaf negen jaar is het advies 150 tot 200 gram groente en twee stuks fruit. De fruitconsumptie is bekeken aan de hand van deze richtlijn, waarbij één stuk fruit vervangen mag worden door een glas sinaasappel- of grapefruitsap. Bij de groenteconsumptie is er gekeken of er elke dag groente wordt gegeten.

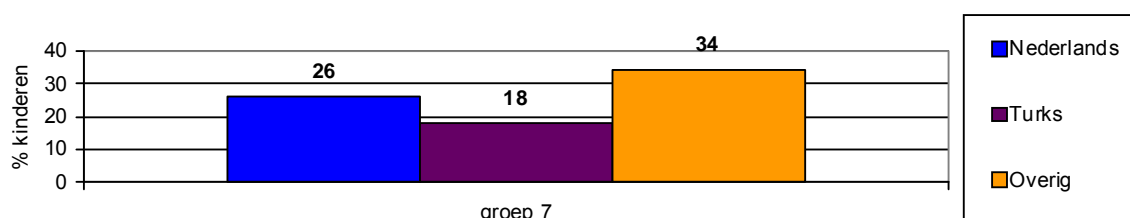
Het eten van fruit volgens de richtlijn gezonde voeding neemt af met de leeftijd en varieert van 60% bij de peuters tot 26% in de derde klas van het voortgezet onderwijs. Het elke dag eten van groente is 47% bij de peuters, 27% in groep 2 en 7 en 34% in de derde klas van het voortgezet onderwijs. In groep 2 zijn er minder jongens die voldoende groente eten dan meisjes (tabel 2.1.2).

Bij de verschillen naar etnische herkomst valt over het algemeen op dat er op het basisonderwijs (groep 2 en 7) minder kinderen van Nederlandse herkomst en meer kinderen van Turkse herkomst zijn die voldoende fruit eten (figuur 2.1.3.). Bij de peuters en op het voortgezet onderwijs zijn er geen verschillen naar etnische herkomst gevonden voor fruitconsumptie. Jongeren van Turkse herkomst (derde klas) eten minder vaak elke dag groente ten opzichte van de andere etnische groepen. Daarnaast eten kinderen van een overige etnische herkomst (groep 7) en jongeren van Surinaamse herkomst (derde klas) juist meer groente (figuur 2.1.4.). Bij de peuters en kleuters zijn er geen verschillen naar etnische herkomst gevonden voor het eten van groente.

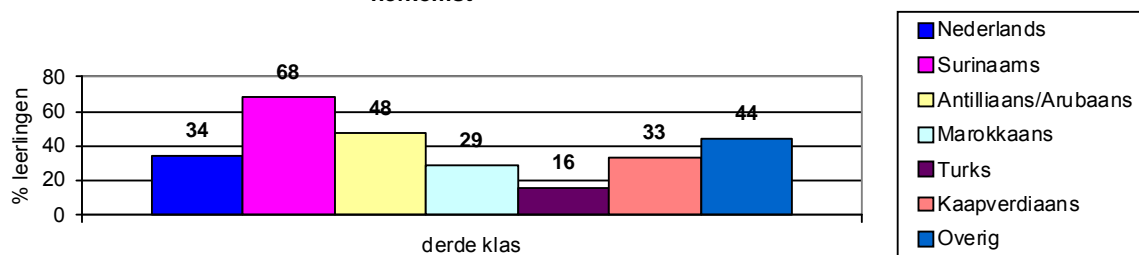
Figuur 2.1.3. Percentage dat dagelijks fruit eet volgens de richtlijn gezonde voeding naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Figuur 2.1.4.a Percentage kinderen in groep 7 dat dagelijks groente eet naar etnische herkomst

Figuur 2.1.4.b Percentage derdeklassers dat dagelijks groente eet naar etnische herkomst

In relatief veel tussendoortjes (zoals snacks, koek, snoep en gebak) zitten niet veel voedingsstoffen, zoals vitamines en mineralen. Veel van deze producten zorgen al snel voor extra calorieën omdat ze vaak veel vet en/of toegevoegde suikers bevatten. Daarom adviseert het Voedingscentrum per dag niet meer dan drie à vier keer iets tussendoor te eten en daarbij te kiezen voor 'gezonde' tussendoortjes.

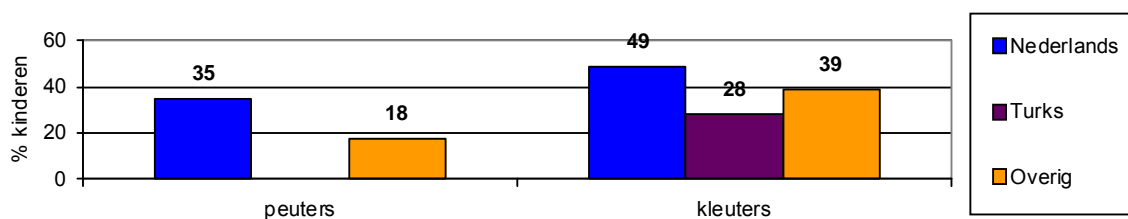
Ook een hoge inname van frisdrank of andere suikerhoudende dranken hangt samen met overgewicht, doordat dranken met suiker ervoor zorgen dat er snel te veel calorieën binnenkomen. Verder levert frisdrank geen belangrijke voedingsstoffen, zoals vitamines en mineralen. Daarom vindt het Voedingscentrum dranken die geen calorieën leveren, zoals water, thee zonder suiker en light frisdrank, de beste keus. Light producten moeten door kinderen echter met mate gebruikt worden (van één tot vier jaar niet meer dan één tot twee glazen light frisdrank, yoghurtdranken of andere light producten met cyclamaat, tussen de vier en acht jaar niet meer dan drie eenheden).

Van de peuters krijgt 27% meer dan twee glazen frisdrank (of andere gezoete dranken) per dag. In groep 2 geldt dit voor 43% van de kinderen. In groep 7 is dit percentage 35% en in de derde klas van het voortgezet onderwijs drinkt 36% meer dan twee glazen frisdrank. Bij de peuters, in groep 7 en op het voortgezet onderwijs zijn er meer jongens die meer dan twee glazen frisdrank drinken dan meisjes.

Van de peuters krijgt zes procent, van de kleuters vier procent en van de leerlingen in groep 7 krijgt vijf procent meer dan drie tussendoortjes per dag. Voor het eten van tussendoortjes zijn geen verschillen naar geslacht gevonden. Op het voortgezet onderwijs is niet gevraagd naar het eten van tussendoortjes (tabel 2.1.2.).

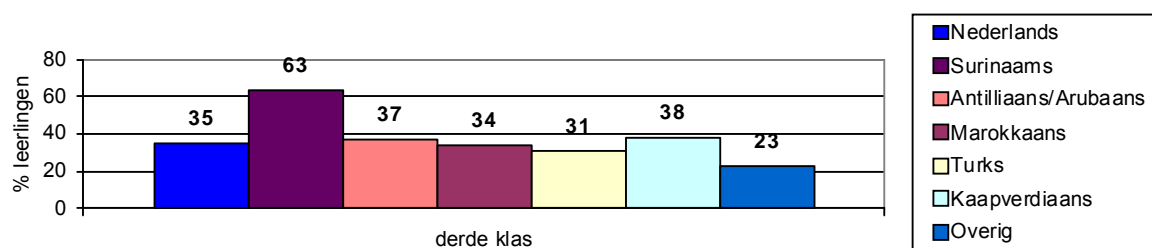
Bij de verschillen naar etnische herkomst valt op dat er meer peuters en kleuters van Nederlandse herkomst en meer jongeren (derde klas) van Surinaamse herkomst zijn, die meer dan twee glazen fris per dag drinken dan kinderen en jongeren van andere etnische herkomsten. Minder allochtone peuters en minder kleuters van Turkse herkomst drinken meer dan twee glazen frisdrank per dag (figuur 2.1.5.). Bij de kinderen in groep 7 zijn er geen verschillen naar etnische herkomst gevonden. Voor alle leeftijdsmomenten geldt dat er geen verschillen naar etnische herkomst zijn voor het eten van tussendoortjes.

Figuur 2.1.5.a Percentage dat meer dan twee glazen fris per dag drinkt naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Bij de peuters zijn de kinderen met een Turkse herkomst in de groep Overig opgenomen.

Figuur 2.1.5.b Percentage derdeklassers dat meer dan twee glazen fris per dag drinkt naar etnische herkomst

Beweging

Naast een gezonde voeding is ook bewegen belangrijk in de preventie van overgewicht.

Van de peuters speelt 36% minstens vijf dagen per week buiten. Op het basisonderwijs is dit minder: 28% in groep 2 en 7. Bij de oudere leeftijdsgroepen is gekeken naar de sportfrequentie. Meer dan de helft van de oudere kinderen en jongeren is lid van een sportvereniging. In groep 7 en in de derde klas van het voortgezet onderwijs sport tweederde minstens twee dagen per week buiten schooltijd. Jongens in de twee oudere leeftijdsgroepen geven meer aan te bewegen dan meisjes (tabel 2.1.3.).

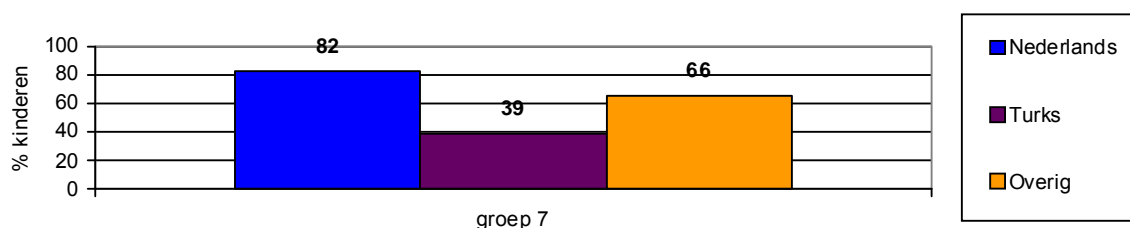
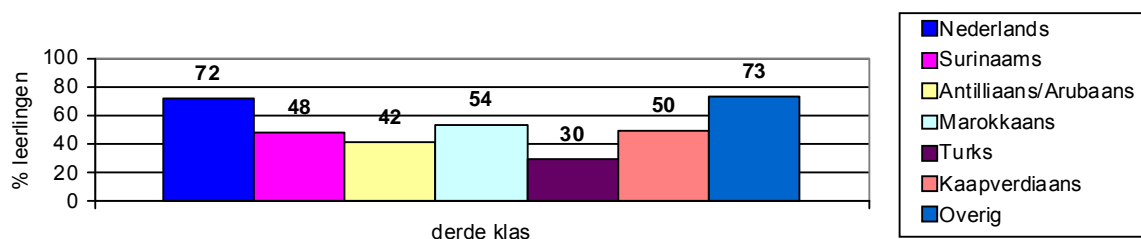
Tabel 2.1.3. Belangrijke lichaamsactiviteiten per leeftijdsmoment

Item	geslacht	peuters	kleuters	groep 7	derde klas
Speelt minstens vijf dagen per week buiten	totaal	36%	28%	28%	-
	jongens	37%	30%	34%	-
	meisjes	35%	27%	23%	-
Lid van een sportvereniging	totaal	-	-	71%	62%
	jongens	-	-	76%	66%
	meisjes	-	-	67%	56%
Sport minstens twee dagen per week	totaal	-	47%	65%	72%
	jongens	-	48%	73%	79%
	meisjes	-	46%	58%	62%
Kijkt veel tv of computert veel per dag ¹	totaal	63%	85%/47%	69%	81%
	jongens	62%	89%/50%	66%	84%
	meisjes	64%	81%/44%	71%	77%

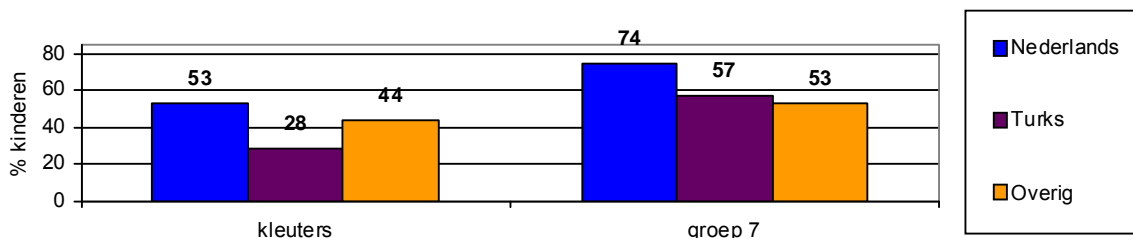
¹ Onder de zes jaar: één uur of meer, boven de zes jaar: meer dan twee uur. Bij de kleuters zijn beiden gerapporteerd (respectievelijk meer dan één uur en meer dan twee uur).

Bij dikgedrukte percentages verschillen jongens en meisjes significant van elkaar.

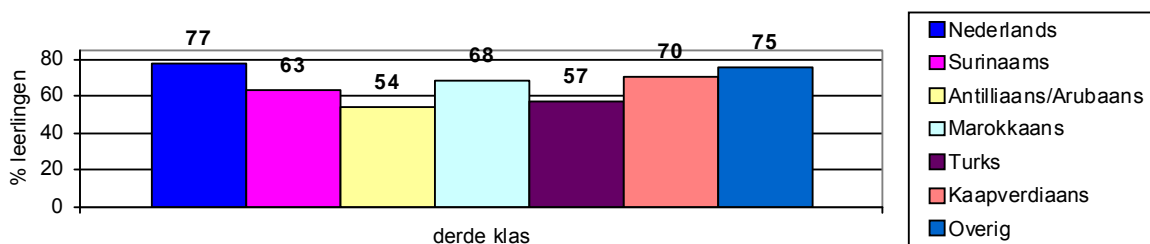
Verder zijn er op de bewegingsaspecten ook verschillen naar etnische herkomst gevonden. Kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst geven vaker aan te bewegen dan de andere etnische herkomsten (figuren 2.1.6. en 2.1.7.). Het percentage kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst dat lid is van een sportvereniging is hoger in vergelijking met de andere etnische groepen. Het percentage kinderen en jongeren van Turkse herkomst dat lid is van een sportvereniging is in vergelijking met de andere etnische groepen het laagst. Het percentage kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst dat minstens twee dagen per week sport is hoger in vergelijking met de andere etnische groepen. Het percentage kleuters en jongeren (derdeklas) van Turkse herkomst dat minstens twee dagen per week sport is lager in vergelijking met de andere etnische groepen. Bij kinderen in groep 7 geldt dit voor kinderen met een overige etnische herkomst. Voor de peuters, kleuters en kinderen in groep 7 zijn er voor buiten spelen geen verschillen naar etnische herkomst gevonden.

Figuur 2.1.6.a Percentage kinderen in groep 7 dat lid is van een sportclub naar etnische herkomst**Figuur 2.1.6.b Percentage derdeklassers dat lid is van een sportclub naar etnische herkomst**

Figuur 2.1.7.a Percentage dat minimaal twee keer per week sport buiten schooltijd naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Figuur 2.1.7.b Percentage derdeklassers dat minimaal twee keer per week sport buiten schooltijd naar etnische herkomst

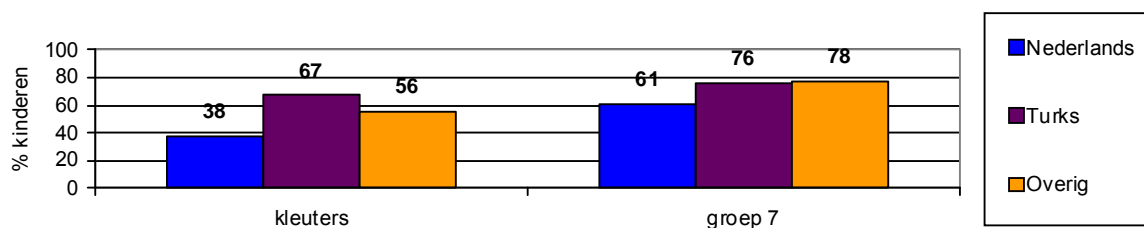

Naast de uren die er besteed worden aan bewegen, wordt er in de Jeugdmonitor ook gevraagd naar de uren die worden besteed aan passieve vrijetijdsbesteding, zoals televisie kijken en computeren. Niet alleen inactiviteit speelt een rol bij deze zittende activiteiten, maar bijvoorbeeld ook het nuttigen van snacks tijdens het televisie kijken. Geadviseerd wordt het televisie kijken/computeren onder de zes jaar te beperken tot niet langer dan een half uur en boven de zes jaar niet langer dan twee uur per dag.

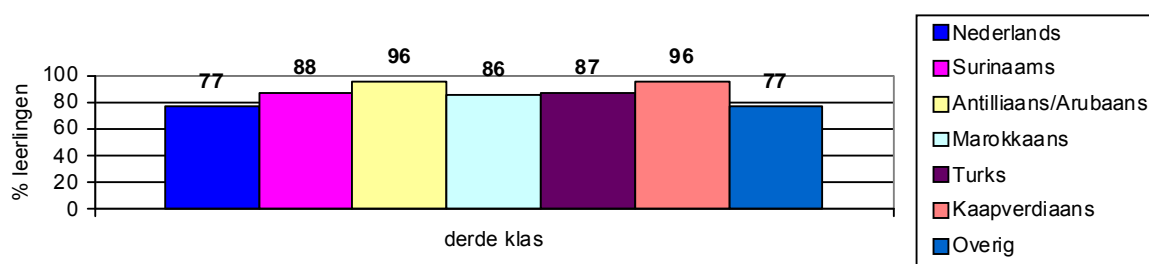
Van de peuters kijkt 63% één uur of meer televisie per dag. 85% van de kleuters computert of kijkt meer dan één uur televisie per dag, maar minder dan de helft (47%) van hen computert of kijkt meer dan twee uur per dag televisie. Van de kinderen in groep 7 computert en/of kijkt 69% televisie en 81% van de jongeren in de derde klas van het voortgezet onderwijs. Meer dan de helft (65%) van de leerlingen in groep 7 heeft een eigen televisie op de kamer; er zijn geen verschillen tussen jongens en meisjes (in de overige leeftijdsgroepen is hier niet naar gevraagd). In groep 2 en de derde klas zijn er meer jongens die veel televisie kijken en/of computeren dan meisjes. Voor groep 2 geldt dit alleen voor meer dan één uur per dag. In de overige leeftijdscategorieën zijn geen verschillen naar geslacht gevonden (tabel 2.1.3.).

Kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst computeren en/of kijken minder lang televisie dan kinderen en jongeren van andere etnische groepen, met uitzondering van de peuters (figuur 2.1.8.). Bij de peuters zijn er geen verschillen naar etnische herkomst gevonden. Bij kleuters zijn er alleen verschillen naar etnische herkomst gevonden bij meer dan twee uur per dag televisie kijken en/of computeren. Kleuters van Turkse en een overige etnische herkomst kijken vaker meer dan twee uur televisie en/of zitten vaker achter de computer. Bij leerlingen in groep 7 geldt dit alleen voor kinderen van een overige etnische herkomst. Wat het hebben van een televisie of computer op de eigen kamer betreft, zijn er geen verschillen naar etnische herkomst gevonden.

Figuur 2.1.8.a Percentage dat veel televisie kijkt en/of computert (meer dan twee uur) naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Figuur 2.1.8.b Percentage derdeklassers dat veel televisie kijkt en/of computert (meer dan twee uur) naar etnische herkomst

Behalve op het fruit eten volgens de norm, hebben vmbo-leerlingen ongunstigere antwoorden gegeven op de genoemde leefstijlaspecten dan leerlingen op het havo/vwo (tabel 2.1.4.).

Tabel 2.1.4. Leefstijlaspecten op het voortgezet onderwijs naar niveau

Item	niveau	derde klas
Ontbijt minstens vijf dagen per week	vmbo	65%
	havo/vwo	89%
Eet dagelijks fruit volgens de norm	vmbo	23%
	havo/vwo	28%
Eet dagelijks groente	vmbo	29%
	havo/vwo	37%
Meer dan twee glazen frisdrank per dag ¹	vmbo	44%
	havo/vwo	31%
Lid van een sportvereniging	vmbo	40%
	havo/vwo	74%
Sport minstens twee dagen per week	vmbo	58%
	havo/vwo	79%
Kijkt veel tv of computert veel per dag ²	vmbo	91%
	havo/vwo	75%

¹ Ffrisdrank of andere gezoete dranken.

² Meer dan twee uur per dag.

Bij dikgedrukte percentages verschillen het vmbo en havo/vwo van elkaar.

Vergelijking met landelijke cijfers

In vergelijking met landelijke cijfers (tabel 2.1.5.) komt (ernstig) overgewicht in Schiedam bij peuters en op het basisonderwijs even vaak voor. In de derde klas van het voortgezet onderwijs komt (ernstig) overgewicht bij meisjes en jongens meer voor dan landelijk.

De landelijke cijfers voor overgewicht voor groep 2 en groep 7 onderwijs zijn gebaseerd op onderzoek door TNO uit 2002-2004 (Van den Hurk et al., 2006). Voor peuters komen de meest recente landelijke cijfers uit 1996/1997 (Hirasing et al., 2000). Voor de derde klas is het landelijke percentage gebaseerd op het HBSC-onderzoek, wat net als bij de JMR voor de derdeklassers gebaseerd is op zelfrapportage (Van Dorsselaar, Zeijl, Van den Eckhout, Ter Bogt en Vollebergh, 2007).

Tabel 2.1.5. Prevalentie van (ernstig) overgewicht in Schiedam en Nederland

	Jongens		Meisjes	
	(ernstig) overgewicht		(ernstig) overgewicht	
	Schiedam	Nederland	Schiedam	Nederland
Peuters	13%	8%	12%	9%
Kleuters	14%	11%	22%	15%
Groep 7	12%	15%	25%	18%
Derde klas	21%	13%	20%	11%

Percentage (ernstig) overgewicht is *inclusief* obesitas.

Bij dikgedrukte percentages verschillen de landelijke en Vlaardingse cijfers van elkaar.

Bron landelijke cijfers voor peuters: Hirasing et al., 2000; voor kleuters en groep 7: Van den Hurk et al., 2006; voor derde klas: Van Dorsselaar et al., 2007.

Een uitkomst van de 'Ga voor gezond!-test' van het NIGZ (www.gavoorgezond.nl) is dat de helft van de kinderen uit groep 1 tot en met 3 elke dag groente of fruit eet. Uit het HBSC-onderzoek (2005: Van Dorsselaar et al., 2007) komt naar voren dat 37% van de leerlingen uit groep 8 en 29% van de leerlingen van het voortgezet onderwijs elke dag fruit eten. Met betrekking tot het eten van groente komt in dit onderzoek verder naar voren dat 44% van de leerlingen in groep 8 elke dag groente eten en op het voortgezet onderwijs is dit 41%. De cijfers over elke dag fruit en groente eten zijn vanwege de andere leeftijdsmomenten niet goed vergelijkbaar.

Door het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) wordt aangegeven dat 60% van de driejarigen en 67% van de 5-12 jarigen (bijna) iedere dag buiten speelt en dat 77% van de 8-12 jarigen lid is van een sportvereniging. Uit de HBSC-studie (Van Dorsselaar et al., 2007) komt nog naar voren dat op het voortgezet onderwijs 67% lid is van een sportvereniging. De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.2. Roken

Kernboodschap

- 37% van de derdeklassers heeft wel eens gerookt. Dit geldt ook voor zes procent van de leerlingen in groep 7.
- In groep 7 hebben jongens vaker wel eens gerookt dan meisjes.
- Negen procent van de derdeklassers rookt dagelijks.
- Meisjes in de derde klas roken vaker dagelijks dan jongens.

Roken verhoogt het risico op longkanker, hart- en vaatziekten en chronische luchtwegaandoeningen. Hoewel dit geen aandoeningen zijn die al veel bij de jeugd voorkomen, is het juist ook bij jongeren van belang om inzicht te krijgen in het rookgedrag, omdat blijkt dat vanuit de meeste volwassen rokers al in hun jeugd met roken begonnen zijn (Monshouwer, Verdurmen, Van Dorsselaer, Smit, Gorter en Vollebergh, 2008).

Roken (ooit)

Aan de leerlingen in groep 7 en de derdeklas is gevraagd of zij roken of wel eens gerookt hebben.

Het aantal jongeren dat rookt stijgt met de leeftijd: zes procent van de leerlingen in groep 7 geeft aan wel eens te hebben gerookt. In de derdeklas is dit 37%. In groep 7 geven jongens (tien procent) vaker dan meisjes (twee procent) aan wel eens gerookt te hebben. In de derdeklas zijn geen verschillen gevonden tussen jongens en meisjes. Voor zowel groep 7 als de derde klas zijn geen verschillen naar etnische herkomst gevonden. Leerlingen op het VMBO hebben vaker wel eens gerookt dan leerlingen op het havo/vwo (43% versus 34%).

Dagelijks roken

Onder leerlingen in groep 7 komt dagelijks roken niet voor. In de derde klas wordt door negen procent van de leerlingen aangegeven dat zij dagelijks roken. Meer meisjes (dertien procent) dan jongens (zes procent) in de derde klas geven aan dagelijks te roken. Voor dagelijks roken zijn geen verschillen naar etnische herkomst of naar schoolniveau gevonden.

Aantal sigaretten

Vrijwel alle derdeklassers die dagelijks roken, roken meer dan één sigaret per dag. De meeste dagelijkse rokers geven aan gemiddeld twee tot vijf sigaretten (39%) of zes tot tien sigaretten (32%) per dag te roken.

Vergelijking met landelijke cijfers

Volgens landelijke cijfers van het Trimbos-instituut (Van Dorsselaer et al., 2007) is het rookgedrag door jongeren op het voortgezet onderwijs (12-16 jaar) als volgt; 33% heeft wel eens gerookt en acht procent rookt dagelijks. De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.3. Alcoholgebruik

Kernboodschap

- 29% van de kinderen in groep 7 heeft ooit alcohol gedronken, zes procent in de laatste vier weken. In de derde klas heeft 59% wel eens alcohol gedronken, 38% in de laatste vier weken.
- 24% van de derdeklassers heeft in de laatste vier weken voorafgaand aan het onderzoek vijf of meer glazen alcohol bij één gelegenheid gedronken.
- Ooit en recent alcoholgebruik komt meer voor onder leerlingen op het havo/vwo dan onder leerlingen op het vmbo.
- Jongens in groep 7 hebben vaker ooit alcohol gedronken dan meisjes.
- Kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst geven het meest aan alcohol te drinken.
- Jongeren in de derde klas van Turkse en Marokkaanse herkomst geven het minst vaak aan overmatig alcohol te gebruiken.

Drinken voor het zestiende levensjaar levert gezondheidsrisico's op, omdat de hersenen nog niet volledig ontwikkeld zijn. De alcoholgerelateerde gezondheidsschade die zich al op jonge leeftijd openbaart zijn vooral de acute consequenties van alcoholgebruik, zoals alcoholvergiftiging. Alcoholgebruik gaat echter ook gepaard met schade die zich op lange termijn uit, zoals hersenschade en kanker. Bovendien blijkt uit onderzoek dat vroeg beginnen met drinken de kans op alcoholproblemen op latere leeftijd vergroot (Trimbos-insituut, 2008).

Aan de leerlingen in groep 7 en de derde klas is gevraagd of zij ooit alcohol gedronken hebben, en zo ja, hoe vaak zij in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek alcohol hebben gedronken (actueel alcoholgebruik). Aan de leerlingen in het voortgezet onderwijs is vervolgens ook gevraagd of ze in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek wel eens vijf glazen alcohol of meer hebben gedronken bij één gelegenheid.

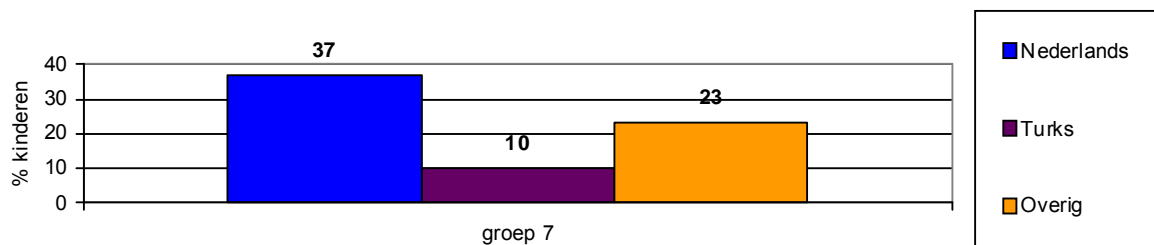
Alcoholgebruik (ooit)

Ruim een kwart (29%) van de leerlingen in groep 7 van de basisschool heeft wel eens alcohol gedronken. In de derde klas van het voortgezet onderwijs heeft 59% van de leerlingen wel eens alcohol gedronken. Jongens (36%) in groep 7 hebben vaker ooit alcohol gedronken dan meisjes (22%). Voor de derdeklassers is er geen verschil naar geslacht gevonden.

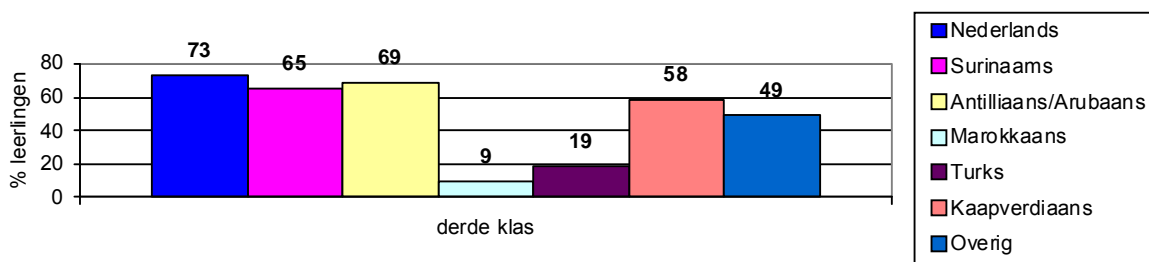
De kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst hebben vaker ooit alcohol gedronken. Kinderen en jongeren van Turkse (groep 7 en derde klas) en Marokkaanse (derde klas) herkomst hebben minder vaak ooit alcohol gedronken (figuur 2.3.1.).

Leerlingen op het havo/vwo hebben vaker wel eens alcohol gedronken dan leerlingen op het vmbo (66% versus 47%).

Figuur 2.3.1.a Percentage kinderen in groep 7 dat ooit alcohol heeft gedronken naar etnische herkomst

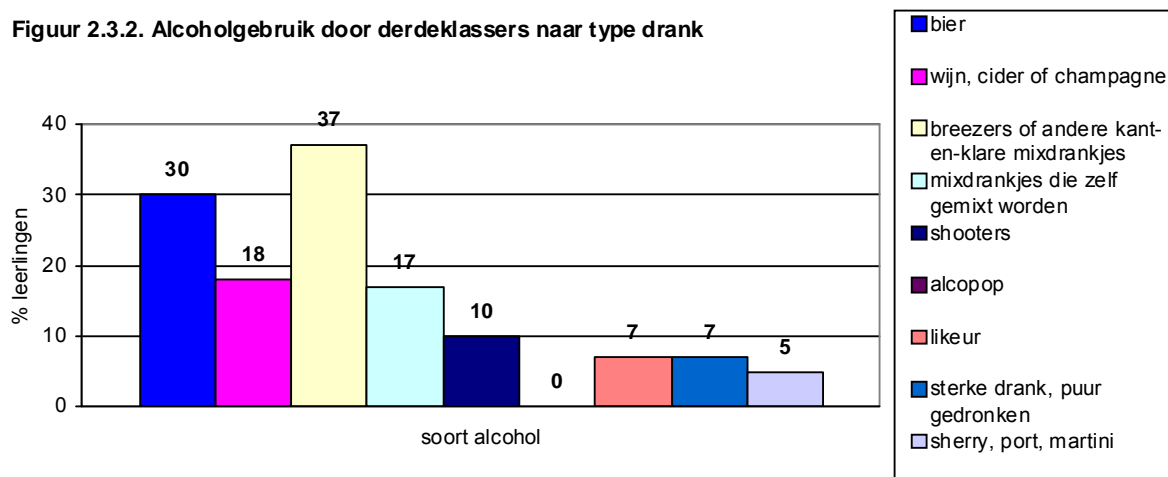
Figuur 2.3.1.b Percentage derdeklassers dat ooit alcohol heeft gedronken naar etnische herkomst

Jongeren drinken vooral in het weekend. Van de derdeklassers geeft 42% aan wel eens alcohol te drinken in het weekend, zeven procent drinkt ook wel eens doordeweeks. Bij de jongeren die doordeweeks alcohol drinken doen jongens (tien procent) dit vaker dan meisjes (vijf procent).

In de derde klas zijn kant en klare mixdrankjes (waaronder breezers) en bier de meest populaire alcoholhoudende drankjes (figuur 2.3.2.). Jongens hebben vaker dan meisjes bier (42% versus zestien procent) of sterke drank (negen procent versus vier procent) gedronken. Mixdrankjes (breezers) (42% versus 32%), zelf gemixte drankjes (21% versus dertien procent) en wijn (23% versus vijftien procent) zijn daarentegen populairder onder meisjes dan onder jongens.

Figuur 2.3.2. Alcoholgebruik door derdeklassers naar type drank

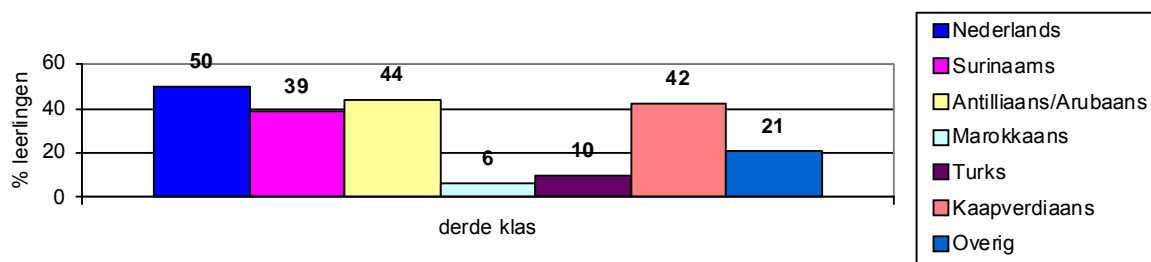

Recent alcoholgebruik

Zes procent van de leerlingen in groep 7 heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek alcohol gedronken. In de derdeklas 38% van de leerlingen. In groep 7 en op het voortgezet onderwijs zijn er geen verschillen tussen jongens en meisjes. Autochtone kinderen (acht procent) in groep 7 hebben vaker recent alcohol gedronken dan allochtone kinderen (twee procent).

In de derde klas hebben met name leerlingen van Nederlandse herkomst recent alcohol gedronken. Het alcoholgebruik is het laagst onder leerlingen van Turkse en Marokkaanse herkomst (figuur 2.3.3.). Derdeklassers op het havo/vwo (43%) geven vaker aan recent alcohol te hebben gedronken dan derdeklassers op het vmbo (30%).

Figuur 2.3.3. Percentage derdeklassers dat recent alcohol heeft gedronken naar etnische herkomst

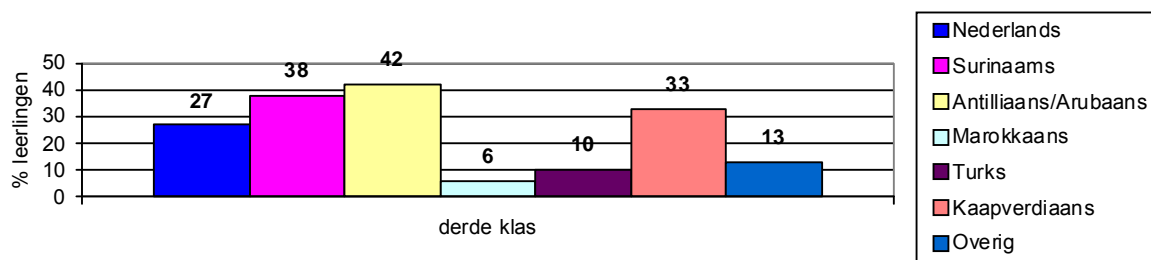

Overmatig alcoholgebruik

In de derdeklas heeft bijna een kwart van de leerlingen (24%) in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek tijdens één gelegenheid vijf of meer glazen alcohol gedronken. Aan de kinderen in groep 7 is hier niet op deze manier naar gevraagd.

Bij de derdeklassers is er geen verschil tussen jongens en meisjes. Wanneer gekeken wordt naar verschillen naar etnische herkomst, valt op dat vooral derdeklassers van Antilliaanse/Arubaanse herkomst in de afgelopen vier weken wel eens vijf of meer glazen hebben gedronken bij één gelegenheid. Derdeklassers van Marokkaanse en Turkse herkomst hebben dit het minst vaak gedaan (figuur 2.3.4.).

Figuur 2.3.4. Percentage derdeklassers dat overmatig alcohol heeft gedronken naar etnische herkomst

Alhoewel leerlingen van het vmbo minder vaak dan havo/vwo-leerlingen aangeven de afgelopen vier weken alcohol te hebben gedronken, is er geen verschil tussen leerlingen van het vmbo en havo/vwo voor wat betreft het drinken van meer dan vijf glazen alcohol bij één gelegenheid.

Vergelijking met landelijke cijfers

Landelijk heeft 49% van de leerlingen in groep 8 en 77% van de 12-16 jarigen wel eens alcohol gedronken (Van Dorsselaer et al., 2007). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.4. Drugsgebruik

Kernboodschap

- Zeven procent van de derdeklassers heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek marihuana of hasj gebruikt.
- Harddrugsgebruik komt nauwelijks voor onder jongeren in Schiedam (minder dan één procent).

Sommige jongeren zijn geneigd om met drugs te experimenteren. Redenen om drugs te gebruiken zijn meestal nieuwsgierigheid, stoer gedrag, behoefte aan sociale acceptatie of psychische problemen. Cannabisproducten als hasj, wiet en marihuana worden softdrugs genoemd. Deze middelen hebben geen sterk verslavende werking. Wel verminderen ze het reactie- en concentratievermogen en hebben ze een negatieve invloed op het korte termijn geheugen. Hierdoor kunnen leerprestaties verminderen. XTC, cocaïne en heroïne zijn harddrugs. Deze middelen zijn (zeer) verslavend en schadelijk voor de gezondheid (Trimbos-instituut, 2008).

Aan de leerlingen in de derdeklas is gevraagd of zij in de vier weken voor het onderzoek marihuana of hasj hebben gebruikt. Aan de leerlingen is ook gevraagd of zij in deze periode harddrugs (XTC, cocaïne, heroïne) hebben gebruikt.

Softdrugsgebruik

In de derde klas geeft zeven procent van de leerlingen aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek marihuana of hasj te hebben gebruikt. Voor softdrugsgebruik is geen verschil gevonden naar geslacht, etnische herkomst en schoolniveau.

Harddrugsgebruik

Minder dan één procent van de derdeklassers geeft aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek harddrugs te hebben gebruikt. Vanwege te kleine aantallen kan er niet vergeleken worden naar geslacht, etnische herkomst en schoolniveau.

Vergelijking met landelijke cijfers

Landelijk geeft zeven procent van de scholieren op het voortgezet onderwijs aan de laatste maand softdrugs te hebben gebruikt en geeft twee procent van de VO-scholieren aan de afgelopen maand harddrugs te hebben gebruikt (Van Dorsselaer et al., 2007; Monshouwer et al., 2008). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.5. Seksueel gedrag

Kernboodschap

- 31% van de leerlingen in groep 7 geeft aan thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad.
- Minder kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst geven aan thuis of op school seksuele voorlichting te hebben gehad.
- Vijftien procent van de derdeklassers heeft geslachtsgemeenschap gehad.

Seksuele voorlichting

Kinderen verkennen al op jonge leeftijd de intimiteit met anderen. Om kinderen een evenwichtige basis te kunnen bieden voor hun seksuele en relationele ontwikkeling moeten ouders en leerkrachten daar goed op zijn voorbereid (Van der Doef, 2003).

Seksuele voorlichting aan kinderen blijkt echter een moeilijk onderwerp voor veel ouders. Veel ouders stellen daarom het moment waarop ze met hun kinderen over seks beginnen te praten uit, en verwachten dat tijdens de biologieles op school een en ander uitgelegd wordt (Van der Doef, 2003). Relationale en seksuele vorming is inmiddels een kerndoel in het voortgezet onderwijs, waardoor alle 13-15 jarigen minimaal één jaar binnen het vak biologie en verzorging enige mate van seksuele voorlichting krijgen. Maar seksuele voorlichting in het voortgezet onderwijs is niet voldoende. Seksuele voorlichting moet al veel eerder, namelijk op de basisschool beginnen. Helaas is dit in het basisonderwijs nog geenszins het geval; naar schatting wordt op slechts tien procent van alle basisscholen in Nederland seksuele voorlichting gegeven (Van der Doef, 2003).

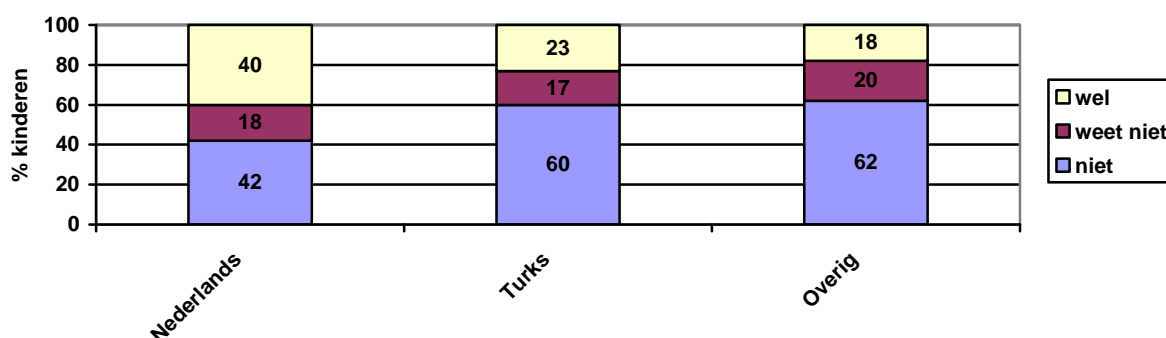
Aan de leerlingen in groep 7 is gevraagd of ze thuis en op school seksuele voorlichting hebben gehad.

Van de kinderen in groep 7 geeft 21% aan thuis seksuele voorlichting te hebben gehad; 65% geeft aan dat dit niet het geval is en veertien procent weet het niet. Of de kinderen in groep 7 thuis seksuele voorlichting hebben gehad verschilt niet tussen jongens en meisjes. Opvallend is het lage percentage leerlingen van Turkse (tien procent) en een overige herkomst (dertien procent) dat aangeeft thuis seksuele voorlichting te hebben gehad. Meer kinderen van Nederlandse herkomst (29%) in groep 7 hebben thuis seksuele voorlichting gehad.

Vijftien procent van de leerlingen in groep 7 geeft aan seksuele voorlichting gehad te hebben op school; 72% geeft aan dat dit niet het geval is en veertien procent weet het niet. Of de kinderen in groep 7 op school seksuele voorlichting hebben gehad verschilt niet naar geslacht en etnische herkomst.

In totaal geeft 31% van de leerlingen in groep 7 aan seksuele voorlichting te hebben gehad, thuis en/of op school, 51% geeft aan geen seksuele voorlichting te hebben gehad en achtien procent weet het niet. Hier zijn geen verschillen naar geslacht op gevonden. Kinderen van een overige etnische herkomst (achtien procent) geven het minst vaak aan thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad en kinderen van Nederlandse herkomst (40%) geven het meest aan seksuele voorlichting thuis en/of op school te hebben gehad (figuur 2.5.1.).

Figuur 2.5.1. Seksuele voorlichting thuis en/of op school bij de kinderen in groep 7 naar etnische herkomst

Seksueel contact

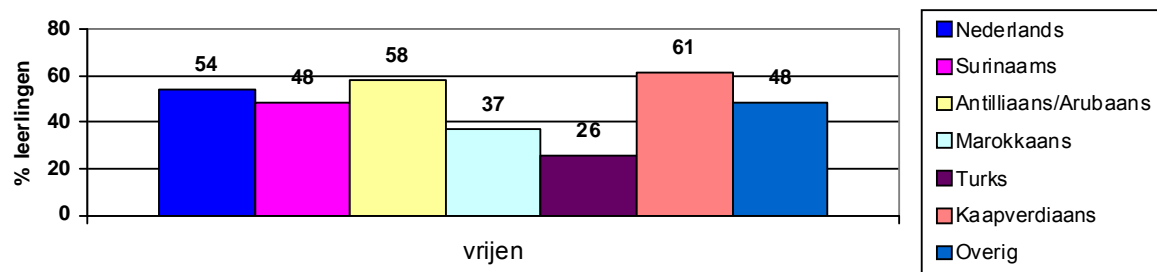
Tijdens de adolescentie neemt de seksuele ontwikkeling en het experimenteren met sex een belangrijke plaats in. Jongeren beginnen steeds vroeger te experimenteren op dit gebied en omdat ze steeds later een vaste relatie aangaan duurt deze periode doorgaans langer (Van Dorselaer et al., 2007).

In de Jeugdmonitor zijn aan de leerlingen in de derde klas vragen gesteld over seksueel contact (vrijen met iemand zonder met elkaar naar bed te gaan en geslachtsgemeenschap). Ook zijn vragen gesteld over (on)veilig vrijen.

Vrijen met iemand (zonder met elkaar naar bed te gaan) wordt door 48% van de derdeklassers aangegeven. Het hebben van geslachtsgemeenschap (met iemand naar bed gaan) wordt door 15% van de derdeklassers gerapporteerd.

Voor vrijen en het hebben van geslachtsgemeenschap verschilt niet tussen jongens en meisjes. De mate waarin seksueel gedrag wordt gerapporteerd verschilt alleen voor vrijen (zonder met elkaar naar bed te gaan) naar etnische herkomst. Leerlingen van Turkse herkomst rapporteren minder vaak dat zij met iemand hebben gevreeën (figuur 2.5.2.).

Figuur 2.5.2. Seksueel gedrag van derdeklassers naar etnische herkomst

Wat betreft het vrijen is er geen verschil gevonden tussen jongeren van het vmbo en jongeren van havo/vwo. Het percentage jongeren dat aangeeft wel eens met iemand naar bed te zijn geweest is hoger op het vmbo dan op het havo/vwo (21% versus elf procent).

Aantal sekspartners

Van de leerlingen die al wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad (n=104) geeft 53% van de derdeklassers aan met meerdere personen geslachtsgemeenschap te hebben gehad.

(On)veilig vrijen

Wanneer jongeren onveilig vrijen, brengt dit risico's met zich mee voor de gezondheid. Jongeren die zonder condoom geslachtsgemeenschap hebben, lopen risico op een seksueel overdraagbare aandoening (soa). Ook lopen ze risico op een onbedoelde zwangerschap indien ook geen pil of ander anticonceptiemiddel wordt gebruikt (Schrijver en Schoemaker, 2008). Onderzoek wijst uit dat soa's onder Nederlandse jongeren nog steeds toenemen (Van Dorselaer et al., 2007). Deze toename valt deels te verklaren door de grotere testbereidheid onder jongeren waardoor het aantal gediagnosticeerde soa's toeneemt. Maar ook het toegenomen aantal seksueel actieve jongeren en het aantal wisselende sekspartners is een mogelijke verklaring hiervoor (Schrijvers en Schoemaker, 2008).

Voorbehoedsmiddelengebruik

Van de derdeklassers die aangeven wel eens met iemand naar bed te zijn geweest (n=104) rapporteert 31% daarbij niet altijd een condoom te hebben gebruikt. Voor condoomgebruik zijn geen verschillen naar geslacht, etnische herkomst en schoolniveau gevonden.

Ruim eenderde (37%) van de derdeklassers, die wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad, geven aan bij de laatste keer dat ze geslachtsgemeenschap hadden een ander voorbehoedsmiddel (bv. pil, spiraaltje, prikpil) te hebben gebruikt. Voor ander voorbehoedsmiddelgebruik zijn geen verschillen naar geslacht, etnische herkomst en schoolniveau gevonden.

Uit tabel 2.5.1. blijkt dat een aanzienlijk deel van de jongeren zich tijdens de laatste keer geslachtsgemeenschap onvoldoende heeft beschermd tegen soa en/of zwangerschap. Tien procent van de derdeklassers heeft bij de laatste keer geslachtsgemeenschap geen enkel voorbehoedsmiddel gebruikt (tabel 2.5.1.). Ongeveer een kwart van de jongeren (27%) heeft meerdere voorbehoedsmiddelen gebruikt.

Tabel 2.5.1. Voorbehoedmiddelengebruik bij de laatste keer geslachtsgemeenschap

	derdeklassers (N=104)
Geen voorbehoedsmiddel	10%
Alleen condoom	54%
Alleen ander voorbehoedsmiddel (bv. de pil, spiraaltje, prikpil)	9%
Zowel condoom als ander voorbehoedsmiddel	27%
Weet niet of een condoom en/of ander voorbehoedsmiddel is gebruikt	0%

Waarom geen condoom?

Aan de jongeren die aangegeven hebben niet altijd een condoom te hebben gebruikt (n=32) is gevraagd naar de reden om geen condoom te gebruiken. De meest genoemde redenen om geen condoom te gebruiken zijn 'omdat we elkaar vertrouwden', 'omdat de pil of ander voorbehoedsmiddel werd gebruikt' en 'omdat wij vaste verkering hadden'.

Vergelijking met landelijke gegevens

Landelijke cijfers van het Trimbos-instituut laten zien dat vijftien procent van de 12-16 jarigen ooit geslachtsgemeenschap hebben gehad. Het condoomgebruik bij de laatste keer geslachtsgemeenschap is volgens landelijke gegevens 82% (Van Dorsselaer et al., 2007). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

3. (Psychische) gezondheid en gedrag

Elk kind vertoont wel eens agressief gedrag of is wel eens angstig. Maar wanneer is dit gedrag gezond en wanneer spreekt men van problematisch gedrag bij kinderen en jongeren? Deze grens is niet gemakkelijk te trekken. Wat normaal gedrag is op een bepaalde leeftijd, kan op latere leeftijd wel problematisch zijn. Het gedrag van kinderen en jongeren verschilt ook sterk per situatie. Op school gedragen de meeste kinderen zich anders dan thuis. Om te beoordelen of het gedrag van een kind gezond of problematisch is, dient men dan ook rekening te houden met enerzijds de leeftijd van het kind en anderzijds met informatie van verschillende informanten (Schrijvers en Schoemakers, 2008).

In dit hoofdstuk komen de twee belangrijkste typen psychische problemen van de jeugd aan de orde: emotionele problemen en gedragsproblemen. Deze problemen worden ook wel internaliserende en externaliserende problemen genoemd (Schrijvers en Schoemakers, 2008). Externaliserend gedrag is naar buiten gericht en storend voor de omgeving. Het gaat hierbij om agressief en normoverschrijdend gedrag. Internaliserend gedrag is meer naar binnen gericht en daardoor voornamelijk storend voor het kind of de jongere zelf. Voorbeelden zijn angst, depressiviteit, teruggetrokkenheid, psychosomatische klachten (bijvoorbeeld hoofdpijn en buikpijn zonder aanwijsbare medische oorzaak) en eenzaamheid. Daarnaast komen in dit hoofdstuk ook de ervaren gezondheid, zorgen van ouders en de scores op de vragenlijsten voor psychosociale problemen aan de orde.

3.1. (Psychische) gezondheid

3.1.1. Ervaren gezondheid

Kernboodschap

- De gezondheid van 96% van de peuters en 94% van de kleuters wordt door hun ouders als goed benoemd.
- Van de leerlingen in groep 7 geeft 84% aan zijn gezondheid (heel) goed te vinden, bij de derdeklassers is dit 82%.
- Meisjes in de derde klas beoordelen hun gezondheid minder vaak als (heel) goed dan jongens.
- VMBO leerlingen beoordelen hun gezondheid minder vaak als (heel) goed dan havo/vwo leerlingen.
- Minder kinderen en jongeren van Turkse (groep 7 en derde klas) en Surinaamse (derde klas) herkomst beoordelen hun gezondheid als (heel) goed.

Op alle leeftijdsmomenten is een algemene vraag over de ervaren gezondheid gesteld. Bij peuters en kleuters is deze vraag door ouders beantwoord. Vanaf groep 7 hebben kinderen/jongeren zelf een oordeel gegeven over hun gezondheid.

Peuters en kleuters

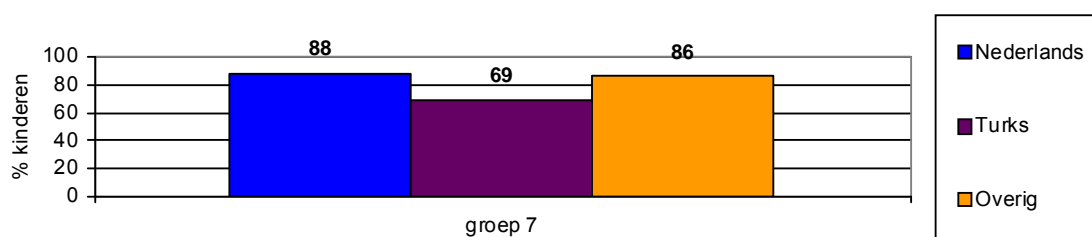
Volgens de ouders heeft 96% van de peuters een goede gezondheid. Vanwege te kleine aantallen is het niet mogelijk om verschillen naar geslacht en etnische herkomst te toetsen bij de peuters. Bij de kleuters heeft 94% van de kinderen volgens de ouders een goede gezondheid. Voor kleuters zijn geen verschillen naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

Groep 7 en derdeklassers

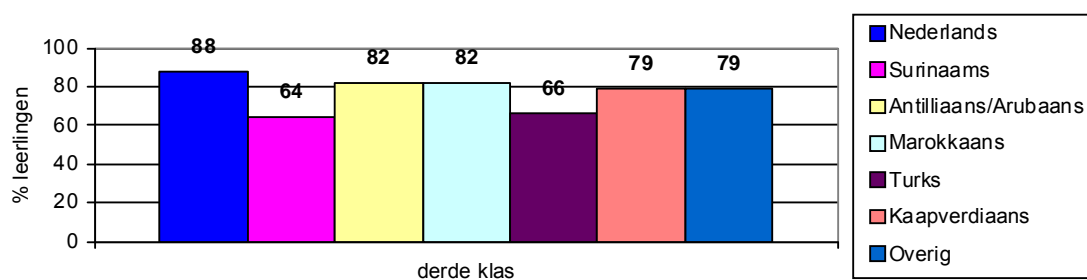
Van de leerlingen in groep 7 geeft 84% aan zijn gezondheid (heel) goed te vinden, bij de derdeklassers is dit 82%. In de derde klas beoordelen meisjes (77%) hun gezondheid minder vaak als (heel) goed dan jongens (86%). Leerlingen op het vmbo ervaren hun gezondheid minder vaak als (heel) goed dan leerlingen op het havo/vwo (74% versus 86%). Voor groep 7 is er geen verschil naar geslacht gevonden.

Leerlingen van Nederlandse herkomst geven het meest aan hun gezondheid als (heel) goed te beoordelen. Minder leerlingen van Turkse herkomst (groep 7 en derde klas) en Surinaamse herkomst (derde klas) beoordelen hun gezondheid als (heel) goed (figuur 3.1.1.).

Figuur 3.1.1.a Goede ervaren gezondheid bij kinderen in groep 7 naar etnische herkomst

Figuur 3.1.1.b Goede ervaren gezondheid bij derdeklassers naar etnische herkomst

Vergelijking met landelijke cijfers

Landelijke cijfers van het CBS laten zien dat 95% van de ouders van 0-11 jarigen de gezondheid van hun kind als goed tot zeer goed ervaart (CBS Statline, 2008). In ditzelfde onderzoek is gevonden dat 90% van de 12-17 jarigen zijn gezondheid als goed tot zeer goed ervaart (CBS Statline, 2008). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

3.1.2. Emotionele problemen

Kernboodschap

- Ouders van allochtone peuters geven vaker aan dat hun kind vaak van streek is of snel huilt dan ouders van autochtone peuters.
- Ouders van kleuters van Turkse herkomst geven vaker aan dat hun kind veel piekert.
- Bij ongeveer een vijfde van de kinderen in groep 7 is sprake van een hoge score op sombere gevoelens.
- Vijftien procent van de derdeklassers geeft aan emotionele problemen te hebben.
- Meer meisjes in de derde klas geven aan emotionele problemen te hebben dan jongens.
- Vijftien procent van de derdeklassers heeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek minstens één keer suïcidegedachten gehad, vijf procent heeft ooit een suïcidepoging ondernomen.
- Suïcidegedachten en -pogingen komen vaker voor bij meisjes dan jongens.
- Suïcidegedachten en -pogingen komen vaker voor bij vmbo-leerlingen dan havo/vwo-leerlingen.
- Allochtone derdeklassers rapporteren vaker ooit een suïcidepoging te hebben ondernomen dan autochtone derdeklassers.

Verschillende longitudinale onderzoeken tonen aan dat emotionele problemen in de jeugd in veel gevallen voortduren tot in de volwassenheid (Schrijvers en Schoemakers, 2008). Uit onderzoek is ook gebleken dat veel angst- en stemmingsstoornissen bij volwassenen hun oorsprong hadden in de jeugd. Daarnaast verhogen ernstige emotionele problemen, en voornamelijk somberheidsgevoelens, (later) de kans op suïcide. Het inzicht krijgen in deze emotionele problemen in de jeugd is dan ook van groot belang (Schrijvers en Schoemakers, 2008).

Peuters

Aan de ouders van peuters zijn vragen voorgelegd over de mate waarin hun kind 'van streek is, snel huilt' en een 'neerslachtige, verdrietige indruk maakt'. Volgens de ouders is elf procent van de peuters vaak/bijna altijd van streek of huilt snel. Voor deze vraag is geen verschil naar geslacht gevonden. Ouders van allochtone peuters (zes procent) geven vaker aan dat hun kind vaak/bijna altijd van streek is of snel huilt dan ouders van autochtone peuters (zes procent).

Twee procent van de peuters maakt volgens hun ouders vaak/bijna altijd een neerslachtige, verdrietige indruk. Vanwege kleine aantallen is het hierbij niet mogelijk verschillen naar geslacht en etnische herkomst te toetsen.

Kleuters

Aan de ouders en leerkrachten van de kleuters is een vijftal vragen gesteld over de mate waarin emotionele problemen aanwezig zijn (SDQ emotionele problemen⁵). De resultaten zijn in tabel 3.1.1. weergegeven. Omdat deze subschalen in Nederland voor kleuters nog niet gevalideerd zijn, worden voor de kleuters niet de score van de schaal gerapporteerd.

'Zenuwachtig in nieuwe situaties' lijkt er relatief uit te springen bij de ouders (negen procent) en leerkrachten (zeven procent). Vanwege te kleine aantallen kan de vraag over 'vaak ongelukkig' niet getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst bij de ouders. Voor de andere vragen zijn geen verschillen naar geslacht gevonden. Alleen 'veel piekeren' verschilde naar etnische herkomst. Ouders van kleuters van Turkse herkomst (elf procent) geven vaker aan dat hun kind veel piekert en ouders van kleuters van Nederlandse herkomst (twee procent) geven minder vaak aan dat hun kind veel piekert.

Bij de leerkrachten kan vanwege te kleine aantallen alleen 'zenuwachtig in nieuwe situaties' getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst. Voor deze vraag is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

⁵ Subschaal emotionele symptomen, afkomstig uit de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001); www.sdqinfo.com.

Tabel 3.1.1. Emotionele problemen, naar leeftijdsmoment en geslacht

	groep 2		groep 7		derde klas		
	ouders	leerkracht	ouders	leerkracht	jongens	meisjes	totaal
SDQ emotionele problemen							
- vaak hoofdpijn	4%	2%	10%	3%	4%	10%	7%
- veel piekeren	4%	2%	7%	4%	14%	31%	22%
- vaak ongelukkig	2%	3%	3%	1%	3%	6%	4%
- zenuwachtig in nieuwe situaties	9%	7%	8%	7%	10%	19%	14%
- voor veel dingen bang	5%	3%	2%	2%	2%	6%	4%
ongunstige score (≥ 5)	*	*	8%	6%	8%	25%	15%
Suïcidegedachten, afgelopen jaar							
	-	-	-	-	12%	20%	15%
Suïcidepoging, ooit							
	-	-	-	-	2%	8%	5%

In de tabel zijn verschillen tussen jongens en meisjes dikgedrukt (alleen derde klas losse vragen getoetst).

* Voor de kleuters kan er geen score worden berekend, wegens gebrek aan onderzoek is het niet bekend of de schaal betrouwbaar is voor kleuters en wat het punt is waarop gezegd kan worden dat er sprake is van emotionele problematiek.

Groep 7

Aan de leerlingen in groep 7 zijn negen vragen gesteld over het voorkomen van sombere gevoelens⁶. Wanneer minstens vier van de negen vragen negatief beantwoord worden, komt het kind in aanmerking voor nadere diagnostiek. In dit rapport is dan sprake van een hoge score op sombere gevoelens.

Bij negentien procent van de kinderen in groep 7 is er sprake van een hoge score op sombere gevoelens. Voor de kinderen in groep 7 zijn er geen verschillen gevonden naar geslacht en etnische herkomst.

Aan de ouders en leerkrachten van leerlingen van groep 7 zijn een vijftal vragen gesteld over de mate waarin emotionele problemen aanwezig zijn (SDQ emotionele problemen⁷). Over deze vijf vragen is een totaalscore berekend voor groep 7 (range 0-10), waarbij een score van vijf of hoger (ouders en leerkracht) duidt op emotionele problematiek. De resultaten zijn in tabel 3.1.1. weergegeven.

Volgens de ouders vertoont acht procent van de kinderen in groep 7 emotionele problematiek. Op emotionele problematiek zijn er geen verschillen tussen jongens en meisjes gevonden. Kinderen van Nederlandse herkomst (vijf procent) hebben volgens de ouders minder vaak een ongunstige score op emotionele problematiek.

Volgens de leerkracht is bij zes procent van de leerlingen in groep 7 sprake van emotionele problematiek. Hier zijn geen verschillen gevonden tussen jongens en meisjes en tussen kinderen met een verschillende etnische herkomst.

Bij twee procent van de leerlingen in groep 7 is zowel volgens de ouders als de leerkracht sprake van emotionele problematiek. Vanwege te kleine aantallen kan dit niet getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst.

Derdeklassers

Aan de leerlingen uit de derde klas zijn ook vijf vragen gesteld uit de SDQ vragenlijst over de mate waarin emotionele problemen voorkomt (SDQ emotionele problemen⁸). Over deze vijf vragen is een totaalscore berekend (range 0-10), waarbij een score boven de vijf duidt op emotionele problematiek⁹. Daarnaast is de leerlingen gevraagd of ze er wel eens aan gedacht hebben een einde aan het leven te maken en of ze ooit een suïcidepoging ondernomen hebben. De resultaten zijn in tabel 3.1.1. weergegeven.

⁶ Korte Depressie Vragenlijst voor Kinderen (KDVK) (De Wit, 1987).

⁷ Subschal emotionele symptomen, afkomstig uit de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001); www.sdqinfo.com.

⁸ Subschal emotionele symptomen, afkomstig uit de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001); www.sdqinfo.com.

⁹ Deze score is afkomstig van het HBSC-onderzoek 2005 (Van Dorsselaer et al., 2007).

Bij vijftien procent van de derdeklassers is sprake van emotionele problemen. Meisjes rapporteren meer emotionele problemen dan jongens (25% versus acht procent). Voor de derdeklassers zijn er geen verschillen naar schoolniveau en etnische herkomst gevonden.

Van de derdeklassers heeft vijftien procent in de afgelopen twaalf maanden er minstens één keer aan gedacht een einde aan het leven te maken, meisjes vaker dan jongens. Vijf procent van de derdeklassers heeft aangegeven ooit een suïcidepoging ondernomen te hebben. Ook hier rapporteren meisjes dit vaker dan jongens.

Leerlingen van het vmbo (twintig procent) rapporteren vaker gedachten aan zelfdoding dan leerlingen van het havo/vwo (dertien procent). Dit geldt ook voor het ooit ondernomen hebben van een suïcidepoging (negen procent versus twee procent). Voor gedachten aan zelfdoding zijn in de derdeklas geen verschillen naar etnische herkomst gevonden. Voor het ooit ondernomen hebben van een suïcidepoging zijn wel verschillen gevonden naar etnische herkomst. Allochtone jongeren (acht procent) geven vaker aan een suïcidepoging te hebben ondernomen dan autochtone jongeren (drie procent).

Vergelijking met landelijke cijfers

Het percentage kinderen uit groep 7 (negentien procent) met sombere gevoelens is gelijk aan de landelijke gegevens (twintig procent: De Wit, 1987).

Van de leerlingen op het voortgezet onderwijs heeft volgens landelijk onderzoek vijftien procent emotionele problemen (Van Dorselaer et al., 2007). Dit percentage kan door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken. Voor suïcidegedachten en -pogingen zijn geen landelijke cijfers bekend.

3.2. Gedrag

3.2.1. Probleemgedrag

Kernboodschap

- Van de leerlingen in groep 7 vertoont elf procent frequent probleemgedrag.
- Jongens in groep 7 vertonen vaker frequent probleemgedrag dan meisjes.
- Op het voortgezet onderwijs rapporteert ongeveer tweederde van de leerlingen zich in de afgelopen twaalf maanden aan tenminste één vorm van probleemgedrag schuldig te hebben gemaakt, 52% heeft zich meer dan eenmaal schuldig gemaakt aan probleemgedrag.
- Zeven procent van de leerlingen op het voortgezet onderwijs geeft aan in de afgelopen twaalf maanden een ernstig geweldsdelict te hebben gepleegd.
- Van de leerlingen in groep 7 en de derdeklas draagt zeven procent wel eens een wapen bij zich.
- Meer jongens in groep 7 en de derde klas geven aan een wapen bij zich te dragen dan meisjes.
- Meer leerlingen van Surinaamse herkomst in de derde klas geven aan probleemgedrag te vertonen.
- Probleemgedrag en het bij je dragen van een wapen wordt vaker gerapporteerd op het vmbo dan op het havo/vwo.

Probleemgedragingen, zoals pesten, vechten en ongehoorzaamheid, kan schadelijke gevolgen hebben voor de ontwikkeling (Schrijvers en Schoemakers, 2008). Zo zijn gedragsproblemen in de jeugd vaak een voorloper van problemen in de volwassenheid. Kinderen en jongeren met gedragsproblemen functioneren minder goed in contact met anderen, ze worden regelmatig buitengesloten. Jongeren die ernstige gedragsproblemen hebben en daarnaast emotionele problemen (depressie) hebben, lopen meer kans om zelfmoord te plegen dan jongeren met een depressie alleen. De maatschappelijke kosten van probleemgedrag zijn daarnaast voor zowel de slachtoffers als de omgeving groot. Het is daarom van belang goed in kaart te brengen hoeveel jongeren eigenlijk gedragsproblemen vertonen, welk soort problemen zij vertonen en of zij in aantal toenemen (Schrijvers en Schoemakers, 2008).

Grenzen verkennen hoort bij het opgroeien van jongeren. Als onschuldig experimenteren echter verandert in strafbaar gedrag, spreken we van jeugdcriminaliteit. Jeugdcriminaliteit omvat alle strafbare gedragingen van jeugdigen. Niet alleen fietsendiefstal of vandalisme, maar ook mishandeling (indien gepleegd door een minderjarige) (Ministerie van Justitie, 2008).

Volgens cijfers van het Ministerie van Justitie (2008) vormt jeugdcriminaliteit een fors probleem in Nederland. De jeugdcriminaliteit daalt niet en jongeren die een misdrijf hebben gepleegd, vallen vaker in herhaling. Dit wordt recidive genoemd. Jongeren recidiveren vaker dan volwassenen. Burgers storen zich bovendien steeds meer aan jeugdcriminaliteit en de overlast die jongeren daarmee veroorzaken (Ministerie van Justitie, 2008).

Peuters

Koppig gedrag, driftig of jaloers zijn, aandacht opeisen, ruzie maken en speelgoed vernielen zijn vragen die betrekking hebben op probleemgedrag bij peuters. Ook is gevraagd naar ongehoorzaam zijn, het nooit beseft hebben van regels en het (bijna) nooit reageren op straf en beloning (tabel 3.2.1.).

Ouders van peuters geven relatief vaak aan dat hun kind soms of (bijna) nooit beseft heeft van regels, vaak of (bijna) altijd aandacht opeist en soms of (bijna) nooit ongehoorzaam is (tabel 3.2.1.). Volgens de ouders komt het ook relatief vaak voor dat peuters vaak of (bijna) altijd dwars of koppig zijn of zich verzetten en het komt soms of (bijna) nooit voor dat peuters op straf en beloning reageren¹⁰. Voor de peuters zijn er op probleemgedrag geen verschillen tussen jongens en meisjes gevonden.

¹⁰ Het kan hierbij gaan om leeftijdstypisch gedrag van peuters, waar onder andere aandacht opeisen en ongehoorzaamheid aspecten van zijn (Kousemaker, 1997).

Ouders van allochtone peuters (vijftien procent) geven vaker aan dat hun kind jaloers is dan ouders van autochtone peuters (zes procent). Hetzelfde geldt voor dingen kapot maken, volgens de ouders doen allochtone peuters (tien procent) dit meer dan autochtone peuters (twee procent).

Tabel 3.2.1. Probleemgedrag peuters volgens de ouders

	%
Is vaak of (bijna) altijd dwars, koppig, verzet zich	16%
Is vaak of (bijna) altijd driftig, prikkelbaar	9%
Is vaak of (bijna) altijd jaloers	10%
Eist vaak of (bijna) altijd aandacht op	27%
Maakt vaak of (bijna) altijd ruzie of plaagt andere kinderen	3%
Verstoort vaak of (bijna) altijd activiteiten (bijv. van andere kinderen)	3%
Vernielt vaak of (bijna) altijd speelgoed of spullen	6%
Doet vaak of (bijna) altijd vervelende dingen (bijv. bijten, spugen knijpen, schoppen, slaan)	2%
Is soms of (bijna) nooit gehoorzaam	20%
Heeft soms of (bijna) nooit besef van regels en afspraken	27%
Reageert soms of (bijna) nooit op straf en beloning	17%

Van de vragen over probleemgedrag zijn de ongunstige antwoorden opgeteld¹¹. Hier is een indeling van gemaakt in 'geen ongunstig antwoord', 'één of twee ongunstige antwoorden' en 'drie of meer ongunstige antwoorden'. 29% van de ouders geeft één of twee ongunstige antwoorden en 21% drie of meer ongunstige antwoorden. Voor deze indeling voor probleemgedrag bij de peuters zijn er geen verschillen naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

Kleuters

Aan de ouders en leerkrachten van kleuters zijn een vijftal vragen gesteld over gedragsproblemen (SDQ gedragsproblemen, een subschaal uit de SDQ). Deze gedragsproblemen zijn: driftbuien of woede-uitbarstingen, ongehoorzaamheid, vechten met of pesten van andere kinderen, liegen en bedriegen en pikken (tabel 3.2.2.).

In tabel 3.2.2. staan de percentages van de probleemgedragingen die de kleuters volgens de ouders vertonen. De stellingen 'vecht met of pest vaak andere kinderen' en 'liegt of bedriegt vaak' kunnen door te kleine aantallen niet getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst. Ouders geven vaker aan dat meisjes vaak dingen pikken (zes procent) dan jongens (één procent), voor deze stelling is geen verschil naar etnische herkomst gevonden. Voor de stellingen 'vaak ongehoorzaam aan volwassenen' en 'vaak driftbuien of woede-uitbarstingen' is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

De leerkrachten van de kleuters geven relatief vaak aan dat een kind 'vaak ongehoorzaam is aan volwassenen' (tabel 3.2.2). Alleen de stelling 'vaak ongehoorzaam aan volwassenen' kan bij de leerkrachten getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst, de andere vragen niet vanwege te kleine aantallen. Voor deze stelling is er geen verschil naar geslacht gevonden. Wel gaven de leraren bij de kleuters van Nederlandse herkomst (negen procent) minder vaak aan dat zij 'vaak ongehoorzaam zijn aan volwassenen' en bij kleuters van Turkse herkomst (25%) gaven de leraren dit vaker aan.

¹¹ Ongunstige antwoorden hebben bij de negatief geformuleerde vragen (bijvoorbeeld: is jaloers) betrekking op de antwoordcategorieën 'vaak of bijna altijd' en bij de positief geformuleerde vragen (bijvoorbeeld: is gehoorzaam) op de antwoordcategorieën 'soms of bijna nooit'.

Tabel 3.2.2. Gedragsproblemen: kleuters

	ouders	leerkrachten
SDQ gedragsproblemen		
Vaak driftbuien of woede-uitbarstingen	5%	2%
Vaak ongehoorzaam aan volwassenen	6%	15%
Vecht met of pest vaak andere kinderen	2%	3%
Liegt of bedriegt vaak	1%	2%
Pikt vaak dingen	4%	1%

Groep 7

Aan de kinderen in groep 7 zijn verschillende vragen voorgelegd over probleemgedrag (tabel 3.2.3.). De meest genoemde gedraging is 'eens iemand in elkaar geslagen'. 24% van de kinderen in groep 7 heeft zich daar het afgelopen jaar tenminste eenmaal schuldig aan gemaakt en zestien procent heeft dit meer dan één keer gedaan. Ook 'dreigen iemand in elkaar te slaan' wordt relatief vaak gerapporteerd (23% tenminste eenmaal, 11% meer dan eenmalig in het afgelopen jaar).

Van de volgende vier gedragingen vertonen de jongens deze vaker dan meisjes: 'met opzet iets op straat beschadigd of kapot gemaakt', 'met opzet iets in brand gestoken dat niet van jou was', 'dreigen iemand in elkaar te slaan' en 'eens iemand in elkaar geslagen'.

Tabel 3.2.3. Probleemgedrag in het afgelopen jaar: groep 7

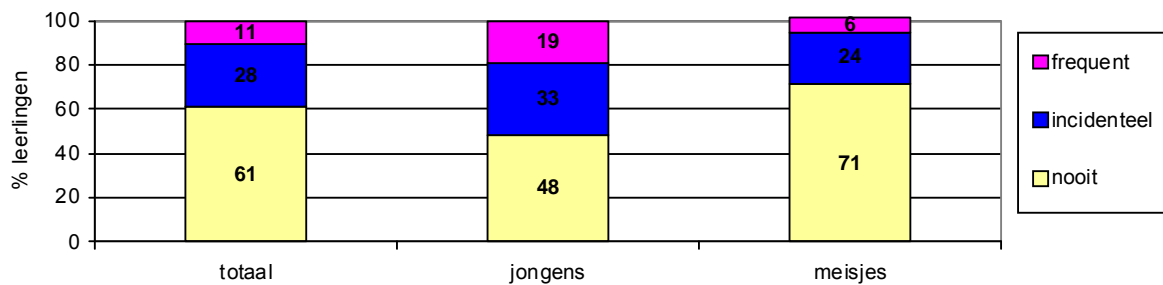
	groep 7	
	tenminste één keer	meer dan één keer
Iets uit een winkel meegenomen zonder te betalen	8%	2%
Muren, bushokjes of portieken beklad met stiften of een spuitbus	10%	3%
Met opzet iets op straat beschadigd of kapot gemaakt	6%	2%
Met opzet iets in brand gestoken dat niet van jou was	6%	1%
Op school iets gestolen van leerlingen, van leraren, van andere mensen op school of van de school zelf	7%	1%
Zonder dat het mocht ergens naar binnen gegaan om iets te stelen	2%	1%
Iemand bedreigd met een mes of ander wapen alleen om hem/haar bang te maken	4%	1%
Iemand gedwongen geld of andere waardevolle spullen aan jou te geven	<1%	<1%
Tegen iemand gezegd dat je hem/haar in elkaar zou slaan	23%	11%
Eens iemand in elkaar geslagen	24%	16%

Aan de hand van de vragen over probleemgedrag is een indeling gemaakt in 'geen probleemgedrag', 'incidenteel probleemgedrag' en 'frequent probleemgedrag'¹². Frequent probleemgedrag wordt door elf procent van de kinderen in groep 7 gerapporteerd (figuur 3.2.1.).

Jongens rapporteren aanzienlijk vaker frequent probleemgedrag dan meisjes (negentien procent versus zes procent) (figuur 3.2.1.). Voor probleemgedrag bij de kinderen in groep 7 is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

¹² Probleemgedrag wordt in dit rapport frequent genoemd wanneer leerlingen meer dan drie probleemgedragingen rapporteren over het afgelopen jaar of wanneer leerlingen rapporteren één of meer probleemgedragingen vaak of heel vaak te hebben gedaan het afgelopen jaar.

Figuur 3.2.1. Probleemgedrag in groep 7 naar geslacht

Derdeklassers

In tabel 3.2.4. staat het percentage derdeklassers in Schiedam dat in de afgelopen twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek tenminste eenmaal een bepaalde probleemgedraging heeft vertoond. Ook is het percentage jongeren dat vaker dan eenmalig een bepaalde probleemgedraging heeft vertoond weergegeven.

De probleemgedraging die door derdeklassers het meest gerapporteerd wordt is: 'meegereden met bus/trein/tram/metro zonder te betalen'. De helft (50%) van de derdeklassers heeft het afgelopen jaar wel eens met het openbaar vervoer gereisd zonder te betalen; 33% heeft dit meer dan één keer gedaan.

Andere probleemgedragingen die vaak genoemd worden zijn: 'betrokken geweest bij een gevecht of onenigheid tussen mensen op een openbaar terrein' (28%), 'dingen beklad met stiften of met een spuitbus, zoals een muur, bushokje of bus' (achtien procent) en 'brandje gesticht' (achtien procent).

Zorgwekkend is dat zeven procent van de derdeklassers aangeeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een ernstig geweldsdelict te hebben gepleegd; vier procent geeft aan zich meer dan eenmalig aan een dergelijk delict schuldig te hebben gedaan.

Tabel 3.2.4. Probleemgedrag in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek, derdeklassers

	derdeklassers	
	tenminste één keer	meer dan één keer
Vandalisme	29%	18%
Dingen beklad met stiften of met een spuitbus, zoals een muur, bushokje of bus (graffiti)	18%	9%
Met opzet iets op straat vernield (bv een straatlantaarn, auto of bushokje)	7%	2%
Brandje gesticht	18%	8%
Gevecht	32%	17%
Iemand lastig gevallen of bedreigd hem/haar in elkaar te slaan	11%	4%
Betrokken geweest bij een gevecht of onenigheid tussen mensen op een openbaar terrein	28%	12%
Diefstal	56%	40%
Iets van minder dan 5 euro uit een winkel gestolen	8%	3%
Iets van 5 euro of meer uit een winkel gestolen	3%	1%
Iets gepikt van anderen op school/studie/werk	9%	4%
Geld gestolen van thuis (bv van vader of moeder)	9%	4%
Zonder toestemming ergens naar binnen geklommen, in een school of huis, met de bedoeling iets mee te nemen	3%	1%
Een fiets gestolen	4%	1%
Iets gekocht of verkocht waarvan je wist dat het gestolen was	5%	1%
Meegereden met bus/trein/tram/metro zonder te betalen	50%	33%

Ernstig geweldsdelict	7%	4%
Iemand in elkaar geslagen of zo geslagen dat hij/zij naar de dokter moest	5%	2%
Iemand bedreigd met een wapen of gedreigd hem/haar in elkaar te slaan alleen om hem/haar bang te maken	4%	1%
Iemand bedreigd met een wapen of gedreigd hem/haar in elkaar te slaan om geld of andere waardevolle artikelen te krijgen	<1%	<1%
Iemand met een mes of wapen verwond	1%	0%
Ouders mishandeld	4%	1%
Een van je ouders/verzorgers geslagen of geschopt	4%	1%
Weglopen	4%	1%
Weggelopen van huis en 1 of meer nachten weggebleven	4%	1%
Probleemgedrag totaal	66%	52%

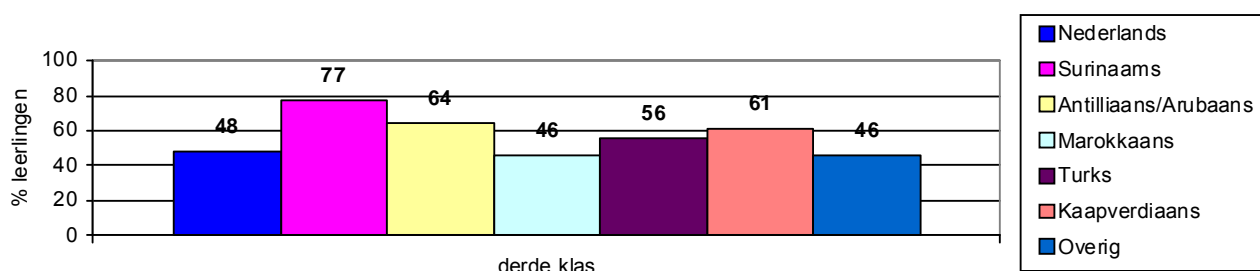
Van de derdeklassers zegt 66% zich in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek tenminste eenmaal schuldig te hebben gemaakt aan een vorm van probleemgedrag. Ongeveer de helft van de jongeren (52%) geeft aan zich in deze periode meer dan één keer schuldig te hebben gemaakt aan een vorm van probleemgedrag.

Met betrekking tot de mate waarin probleemgedrag voorkomt zijn er geen verschillen gevonden tussen jongens en meisjes.

De mate waarin probleemgedrag voorkomt blijkt wel samen te hangen met het schoolniveau van de leerlingen. In de derdeklas wordt probleemgedrag (meer dan één keer in de afgelopen twaalf maanden) door leerlingen op het vmbo vaker gerapporteerd dan door leerlingen op het havo/vwo (62% versus 45%).

Ook hangt de mate van probleemgedrag samen met de etnische herkomst van de leerlingen (figuur 3.2.2.). De resultaten laten zien dat jongeren van Surinaamse herkomst het meest aangeven probleemgedrag te vertonen.

Figuur 3.2.2. Probleemgedrag derdeklassers (meer dan 1 keer in de afgelopen 12 maanden) naar etnische herkomst

Wapenbezit (groep 7 en derde klas)

Aan de leerlingen in groep 7 en de derde klas is gevraagd of ze wel eens een wapen bij zich dragen (bijvoorbeeld om zich te verdedigen, zich veilig te voelen of om iemand ermee te bedreigen).

Zeven procent van de leerlingen in groep 7 en de derde klas geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen. De meeste leerlingen doen dit af en toe. Eén procent van de leerlingen in groep 7 en de derdeklassers geeft aan (bijna) elke dag een wapen bij zich te dragen.

Twee procent van de derdeklassers geeft aan wel eens een wapen mee te nemen naar school. Drie procent van de derdeklassers geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen bij het uitgaan.

Jongens (groep 7: dertien procent, derde klas: tien procent) geven vaker dan meisjes (groep 7: twee procent, derde klas: vier procent) aan wel eens een wapen bij zich te dragen. Hetzelfde geldt voor vmbo-leerlingen ten opzichte van havo/vwo-leerlingen (tien procent versus vijf procent). Voor wapenbezit zijn geen verschillen naar etnische herkomst gevonden.

Vergelijking met landelijke cijfers

In tabel 3.2.4. staan de landelijke percentages jongeren die aangeven zich schuldig te hebben gemaakt aan diverse vormen van probleemgedrag, verzameld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (2004)¹³. Deze percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de landelijke vraagstelling soms afwijkt van de vraagstelling in de JMR. Ook zijn de landelijke cijfers anoniem verzameld, terwijl de afname in Schiedam niet anoniem maar vertrouwelijk was. Uit onderzoek blijkt dat jongens tijdens een vertrouwelijke afname van de JMR minder probleemgedrag rapporteren dan jongens die anoniem deelnemen aan de JMR (Van de Looij-Jansen et al., 2006). Bij de Schiedamse cijfers kan dus sprake zijn van onderrapportage.

Tabel 3.2.4. Probleemgedrag in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek: vergelijking met landelijk

Landelijk	12-17 jarigen
<i>Probleemgedrag (tenminste 1 keer in de afgelopen 12 maanden)</i>	
Muren, gevels of andere dingen bespoten of beschilderd met een spuitbus of met stiften	11%
Wel eens iemand bedreigd	8%
Iemand met een mes of ander wapen verwond	1%
Iets uit een winkel gestolen	10%
Iets gestolen op school of werk	11%
Een fiets gestolen	5%
Iets gekocht of verkocht waarvan je wist of vermoedde dat het gestolen was heling	6%
Meegereden met bus/trein/tram/metro zonder te betalen	25%
Wapenbezit	
Ter verdediging een wapen bij zich dragen	10%

3.2.2. Spijbelen

Kernboodschap

- Één procent van de kleuters en twee procent van de kinderen in groep 7 is volgens de leerkracht vaak afwezig vanwege ongeoorloofd verzuim.
- Tien procent van de derdeklasser geeft aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek te hebben gespijbeld.
- Meer meisjes in de derde klas geven aan te hebben gespijbeld dan jongens.
- Meer leerlingen op het vmbo geven aan te spijbelen dan leerlingen op het havo/vwo.

Tussen spijbelen en de beleving van school, de leerkrachten en de behaalde resultaten kan een verband gelegd worden (Van Dorselaer et al., 2007). Leerlingen die hun leerkrachten niet aardig en niet eerlijk vinden, die het niet leuk vinden op school en die het gevoel hebben niet zo goed te presteren, spijbelen vaker dan de leerlingen die dit niet vinden. Dit wijst erop dat spijbelen voor een deel een kwestie van motivatie lijkt. Spijbelen kan daarnaast ook andere redenen hebben, waaronder pragmatische gronden als het vermijden van een onbelangrijke les. Los van de reden is frequent

¹³ De landelijke cijfers zijn gebaseerd op vragen over het zelf gepleegd hebben van enkele veel voorkomende delicten (in de afgelopen twaalf maanden) in de module Jeugd van het Permanent Onderzoek Leefsituatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (de leefsituatie van 12-29 jarigen). De gegevens zijn gegenereerd via CBS Statline (<http://statline.cbs.nl>).

spijbelen ongewenst, omdat het risico's met zich meebrengt voor de verdere schoolcarrière (Van Dorsselaer et al., 2007).

Kleuters en groep 7

Aan de leerkrachten van kinderen in groep 2 en groep 7 is gevraagd of het kind vaak afwezig is vanwege ongeoorloofd verzuim. Bij één procent van de kinderen in groep 2 en bij twee procent van de kinderen in groep 7 is dit volgens de leerkracht het geval. Dit kan vanwege te kleine aantallen niet getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst.

Derdeklassers

Aan de leerlingen is gevraagd of zij in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek gespijbeld hebben en zo ja, hoeveel uur zij gespijbeld hebben.

Tien procent van de derdeklassers geeft aan de afgelopen vier weken gespijbeld te hebben. Acht procent van de derdeklassers heeft één of twee uur gespijbeld in de afgelopen vier weken, twee procent geeft aan drie of meer uur te hebben gespijbeld.

Meisjes rapporteren vaker in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek te hebben gespijbeld dan jongens (dertien procent versus zeven procent). Leerlingen op het vmbo rapporteren vaker te hebben gespijbeld dan leerlingen op het havo/vwo (vijftien procent versus zeven procent). Voor spijbelgedrag zijn er geen verschillen naar etnische herkomst gevonden.

Vergelijking met landelijke cijfers

Volgens landelijke cijfers is het percentage leerlingen dat spijbelt op het voortgezet onderwijs veertien procent (Van Dorsselaer et al., 2007). Dit percentage kan door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken. Bij het interpreteren van deze resultaten is echter wel voorzichtigheid in geboden, in de landelijke onderzoeken hebben leerlingen anoniem kunnen antwoorden, in de JMR is de afname van de vragenlijst vertrouwelijk. Hierdoor hebben de Schiedamse leerlingen wellicht minder vaak toegegeven dat zij spijbelen.

3.2.3. Pesten

Kernboodschap

- Volgens de leerkracht wordt twintig procent van de kleuters gepest, 34% van de kleuters pest anderen.
- Volgens de leerkrachten worden kleuters van Turkse herkomst het meest gepest.
- 27% van de kinderen in groep 7 worden wel eens gepest, zestien procent van de derdeklassers (in afgelopen drie maanden).
- In de derde klas worden meer jongens dan meisjes gepest.
- 22% van de kinderen in groep 7 pesten wel eens anderen, 21% van de derdeklassers (in afgelopen drie maanden).
- Jongens in groep 7 en de derde klas geven vaker aan anderen te pesten dan meisjes.
- Het pesten van anderen wordt vaker door vmbo-leerlingen gerapporteerd dan door havo/vwo-leerlingen.

Pesten uit zich in het herhaald psychisch en/of fysiek mishandelen van leeftijdgenoten die zichzelf niet makkelijk kunnen verdedigen (Van Dorsselaer et al., 2007). De relatie tussen dader en slachtoffer is er één van ongelijkheid: de dader is iemand die fysiek en verbaal sterker is dan het slachtoffer. Zelf pesten en gepest worden zijn vaak aan elkaar gerelateerd: een deel van de gepeste jongeren pest vaak weer anderen. Het type kind dat risico loopt om slachtoffer te worden van pesten is tegelijk teruggetrokken en sociaal onhandig. Kinderen die zowel sociaal actief en agressief zijn blijken juist vaker het risico te lopen om tegelijk dader en slachtoffer van pesten te zijn (Van Dorsselaer et al., 2007).

De gevolgen van pesten kunnen onder andere zijn; buikpijn, hoofdpijn, slaapproblemen en depressieve klachten. Kinderen die gepest zijn hebben vaak een negatief zelfbeeld. Dit zorgt er voor dat deze kinderen moeite hebben om contact te leggen met andere kinderen.

Kleuters

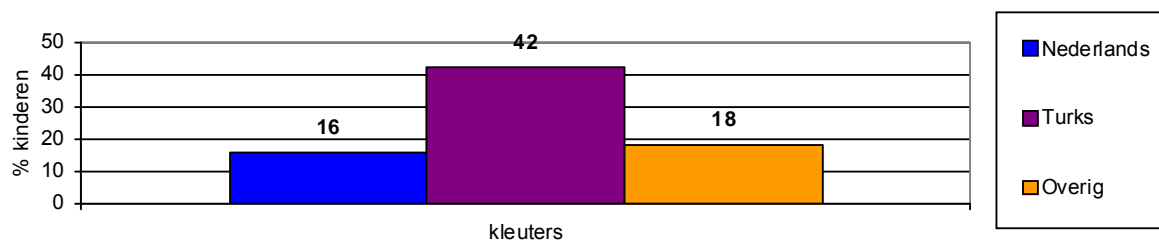
Aan de leerkrachten zijn vier vragen gesteld over pesten in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek: of het kind fysiek gepest wordt, of het kind verbaal gepest wordt, of het kind wordt

buitengesloten en of er spullen van het kind worden verstopt. Deze vragen worden ook gesteld of het kind deze gedragingen zelf naar andere kinderen toe doet.

Volgens de leerkrachten wordt twintig procent één of meerdere keren per maand gepest en 34% van de kinderen heeft anderen gepest. Voor gepest worden en zelf andere kinderen pesten is er geen verschil naar geslacht gevonden.

Voor het zelf pesten is geen verschil naar etnische herkomst gevonden, maar wel voor gepest worden. Kinderen van Turkse herkomst worden vaker gepest en kinderen van Nederlandse herkomst worden het minst vaak gepest.

Figuur 3.2.4. Percentage kleuters dat volgens de leerkracht gepest wordt naar etnische herkomst

Groep 7 en derdeklassers

Aan de leerlingen in groep 7 en aan de derdeklassers op het voortgezet onderwijs is gevraagd hoe vaak ze in de afgelopen drie maanden voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst zijn gepest op school en of zij in deze periode wel eens anderen hebben gepest.

Gepest worden

Ongeveer eenvierde (27%) van de leerlingen in groep 7 geeft aan in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek wel eens gepest te zijn door schoolgenootjes, waarvan acht procent aangeeft dat dit één of meerdere keren per week aan de orde is. Derdeklassers geven dit minder vaak aan, zestien procent wordt wel eens gepest en vier procent één of meerdere keren per week.

Bij groep 7 zijn er geen verschillen gevonden naar geslacht en etnische herkomst. Voor de derdeklassers geldt dat jongens (achttien procent) vaker aangeven wel eens gepest te zijn dan meisjes (twaalf procent). Voor de derdeklassers zijn er geen verschillen naar schoolniveau en etnische herkomst gevonden.

Anderen pesten

Pesten van andere kinderen wordt door 22% van de leerlingen in groep 7 gerapporteerd, drie procent geeft aan één of meerdere keren per week anderen te pesten. 21% van de derdeklassers rapporteert wel eens anderen te hebben gepest in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek: drie procent geeft aan één keer per week of vaker anderen te hebben gepest.

Voor alle leeftijdsmomenten geldt dat jongens vaker dan meisjes aangeven wel eens een ander te hebben gepest (groep 7 32% versus dertien procent; derdeklas 25% versus zestien procent). De mate waarin leerlingen in groep 7 en de derde klas aangeven anderen te hebben gepest verschilt niet naar etnische herkomst. Op het voortgezet onderwijs geven leerlingen op het vmbo vaker aan anderen gepest te hebben dan leerlingen op havo/vwo (derdeklas 27% versus zeventien procent).

Vergelijking met landelijke cijfers

Het landelijke percentage 12-16 jarigen dat aangeeft minstens twee keer per maand gepest te worden is zeven procent (Van Dorsselaer et al., 2007). Het landelijke percentage leerlingen dat aangeeft minstens twee keer per maand anderen te pesten is negen procent (Van Dorsselaer et al., 2007). Deze percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

3.3. Beoordeling psychische gezondheid en gedrag

3.3.1. Aantal kinderen met zorgelijke score op de vragenlijst

Kernboodschap

- Volgens de ouders heeft tien procent van de kleuters een zorgelijke score op psychosociale problemen, volgens de leerkrachten is dit ook tien procent. Eén procent van de kleuters heeft een zorgelijke score volgens zowel de ouder als de leerkracht.
- Volgens de leerkrachten van kleuters komt een zorgelijke score het meest voor bij kleuters van Turkse herkomst.
- Volgens de ouders heeft tien procent van de kinderen in groep 7 een zorgelijke score op psychosociale problemen, volgens de leerkrachten is dit vier procent. Eén procent van de kinderen in groep 7 hebben een zorgelijke score volgens de ouders en leerkracht.
- Volgens de ouders hebben leerlingen in groep 7 van Turkse herkomst vaker een zorgelijke score op psychosociale problemen.
- Bij tien procent van de derdeklassers is sprake van een hoge score op psychosociale problemen.
- Bij leerlingen van het vmbo komt een hoge score op psychosociale problemen vaker voor dan bij leerlingen van havo/vwo.

Door totaalscores op vragen naar psychosociale problemen in de JMR-vragenlijsten te vergelijken met normen, kan vastgesteld worden bij hoeveel kinderen de totaalscore werkelijk zorgelijk is. Voor kleuters, leerlingen uit groep 7 en VO-leerlingen zijn dergelijke normen bekend. Bij peuters bestaan dergelijke normen op dit moment nog niet.

Omdat de gebruikte vraagstellingen en normen verschillen tussen de leeftijdsmomenten, is vergelijking tussen de leeftijdsmomenten niet mogelijk.

Kleuters

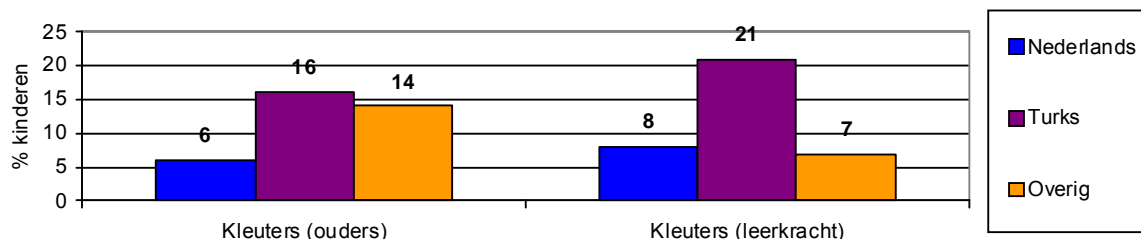
Op basis van de antwoorden van ouders en leerkrachten op de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) zijn totaalscores berekend bij de kleuters. Een score van veertien of hoger duidt bij de ouders op een zorgelijke score op psychosociale problemen en een score van dertien of hoger duidt bij de leerkrachten op psychosociale problemen.

Volgens de antwoorden van de ouders heeft tien procent van de kleuters een score boven de norm op psychosociale problemen. Dit aantal is gelijk voor jongens en meisjes. Kleuters van Nederlandse herkomst hebben het minst vaak een zorgelijke score op psychosociale problemen (figuur 3.3.1.).

Volgens de leerkrachten is bij tien procent van de kleuters sprake van een zorgelijke score. Bij de leerkrachten is geen verschil naar geslacht, maar wel naar etnische herkomst gevonden. Leerkrachten rapporteren vaker dat kleuters van Turkse herkomst een zorgelijke score op psychosociale problemen hebben (figuur 3.3.1.).

Bij één procent van de kleuters is zowel volgens de ouders als de leerkracht sprake van een zorgelijke score op psychosociale problemen. Dit kon vanwege te kleine aantallen niet worden vergeleken naar geslacht en etnische herkomst.

Figuur 3.3.1. Zorgelijke scores op psychosociale problemen bij kleuters naar etnische herkomst

Groep 7

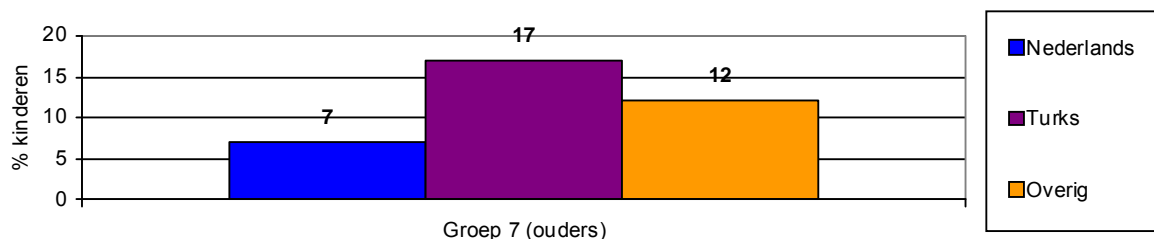
Op basis van de antwoorden van ouders en leerkrachten op de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) zijn totaalscores berekend bij de kinderen in groep 7. Een score van veertien of hoger duidt bij de ouders op een zorgelijke score op psychosociale problemen en een score van achttien of hoger duidt bij de leerkrachten op psychosociale problemen.

Volgens de ouders heeft tien procent van de kinderen uit groep 7 een score boven de norm op psychosociale problemen. Hier is geen verschil gevonden tussen jongens en meisjes. Wel zijn er verschillen tussen de etnische herkomsten gevonden. Volgens de ouders hebben de kinderen van een Turkse herkomst vaker een score boven de norm op psychosociale problemen en kinderen van Nederlandse herkomst hebben minder vaak een score boven de norm op psychosociale problemen (figuur 3.3.2.).

De leerkrachten rapporteren voor vier procent van de leerlingen een score boven de norm op psychosociale problemen. Bij de leerkrachten is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

Bij één procent van de leerlingen is zowel volgens de ouders als de leerkracht sprake van een zorgelijke score. De aantallen zijn te klein om naar geslacht en etnische herkomst te vergelijken.

Figuur 3.3.2. Zorgelijke scores op psychosociale problemen bij kinderen in groep 7 naar etnische herkomst

Derdeklassers

Bij tien procent van de derdeklassers is sprake van een hoge score op psychosociale problemen¹⁴. Voor de derdeklassers is er geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden. Bij leerlingen van het vmbo (veertien procent) komt een hoge score op psychosociale problemen vaker voor dan bij leerlingen van het havo/vwo (zeven procent).

Vergelijking met landelijke cijfers

Uit landelijk onderzoek door Reijneveld (Reijneveld et al., 2005), waarin de Child Behavior Check List (CBCL) is gebruikt, blijkt dat negen procent van de ouders van 4-16 jarige kinderen emotionele en gedragsproblemen rapporteren en dat dit percentage hoger ligt bij allochtone kinderen dan bij autochtone kinderen. Deze percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

Uit een ander landelijk onderzoek (Van Dorsselaer et al., 2007) blijkt dat zestien procent van de leerlingen op het voortgezet onderwijs (12-16 jarigen) een zorgelijke score op psychosociale problemen heeft. Voor dit onderzoek is de Strengths and Difficulties Questionnaire gebruikt en er is aan de leerlingen zelf gevraagd om de vragenlijst in te vullen. Dit percentage kan door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

¹⁴ Totale probleemscore van de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001). Afkappunt gebaseerd op het HBSC-onderzoek 2005 (Van Dorsselaer et al., 2007).

3.3.2. Zorgen van ouders over de opvoeding

Kernboodschap

- Vijf procent van de ouders van peuters maakt zich vaak of erg vaak zorgen over de opvoeding van het kind.

Peuters

Aan de ouders van de peuters is gevraagd of de ouder zich de afgelopen maand zorgen heeft gemaakt over de opvoeding van het kind. Deze vraag is door vijf procent beantwoord met 'vaak' of 'erg vaak'. Vanwege te kleine aantallen kon dit niet getoetst worden naar geslacht en er is geen verschil gevonden naar etnische herkomst.

4. Leefomgeving

De ontwikkeling van kinderen en jongeren wordt deels bepaald door aanleg, maar ook de omgeving speelt een belangrijke rol (Bronfenbrenner en Ceci, 1994). In de eerste levensjaren is vooral de invloed van het gezin groot. Naarmate kinderen ouder worden, wordt hun leefgebied groter en spelen leeftijdsgenootjes en de buurt een grotere rol (Goudena, 1994). Wat in de omgeving van het kind of jongere gebeurt kan een negatieve invloed hebben. Kinderen van gescheiden ouders hebben een grotere kans op het vertonen van probleem- en delinquentgedrag, psychische problemen en schoolproblemen (Hermanns, Schrijvers en Öry, 2005). Andere kenmerken en factoren die een negatieve invloed kunnen hebben op (de ontwikkeling van) het kind zijn een laag opleidingsniveau van de ouders, alleenstaand ouderschap en het meemaken van ingrijpende gebeurtenissen (Hermanns et al., 2005).

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op een aantal factoren uit de leefomgeving van het kind en de jongeren.

4.1. Gezin

4.1.1. Gezinssituatie

Kernboodschap

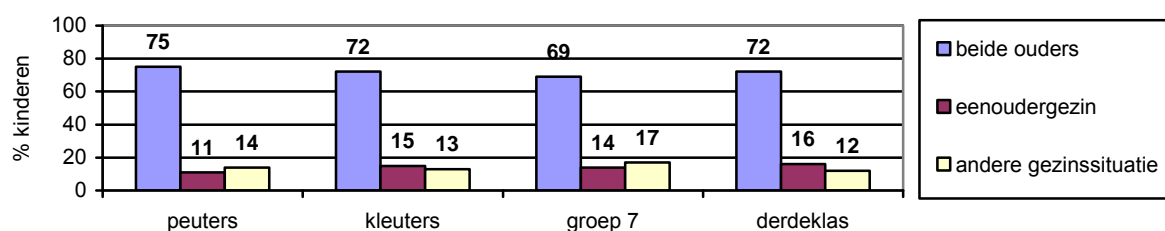
- 75% van de peuters, 72% van de kleuters, 69% van de kinderen in groep 7 en 72% van de derdeklassers woont bij beide ouders.
- Kleuters en kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst en allochtone derdeklassers wonen vaker in een eenoudergezin.
- Allochtone peuters, kleuters van Turkse herkomst en kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst wonen vaker in een andere gezinssituatie.
- Meer jongeren op het vmbo wonen in een eenoudergezin dan jongeren op het havo/vwo.

Gezinssamenstelling

In de afgelopen jaren heeft in Nederland een verschuiving in de gezinssamenstelling plaatsgevonden. Mede door een toename van het aantal echtscheidingen is het aantal samengestelde gezinnen en eenoudergezinnen toegenomen (Garssen en Harmsen, 2007; Steenhof, 2007).

Het percentage kinderen en jongeren dat bij beide ouders woont, zit rond de 70% (figuur 4.1.1.).

Figuur 4.1.1. Indeling in gezinssituatie naar leeftijdsmoment

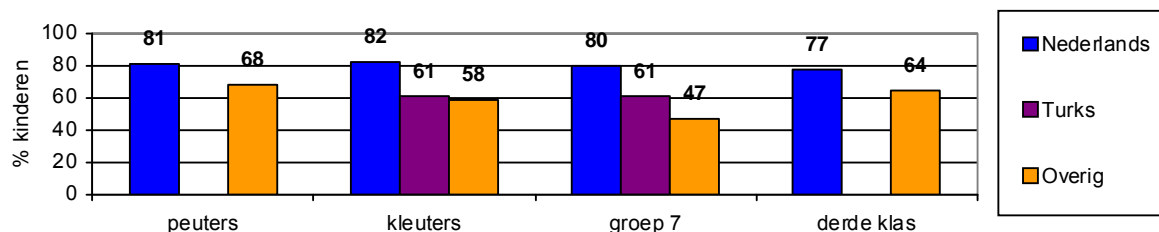
Toelichting bij de figuur 4.1.1.: andere gezinssituatie bestaat onder andere uit samengestelde gezinnen, kinderen die in een internaat wonen, kinderen die in pleeggezinnen wonen en kinderen die bij andere familieleden wonen.

Voor het voortgezet onderwijs is een verschil naar schoolniveau gevonden. Meer leerlingen op het vmbo (24%) wonen in een eenoudergezin dan leerlingen op het havo/vwo (twaalf procent).

Voor alle leeftijdsmomenten geldt dat kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst vaker bij beide ouders wonen. Allochtone peuters, kleuters van Turkse herkomst en kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst wonen vaker in een andere gezinssituatie. Kleuters en leerlingen in groep 7 van een overige etnische herkomst en allochtone derdeklassers wonen vaker in een eenoudergezin.

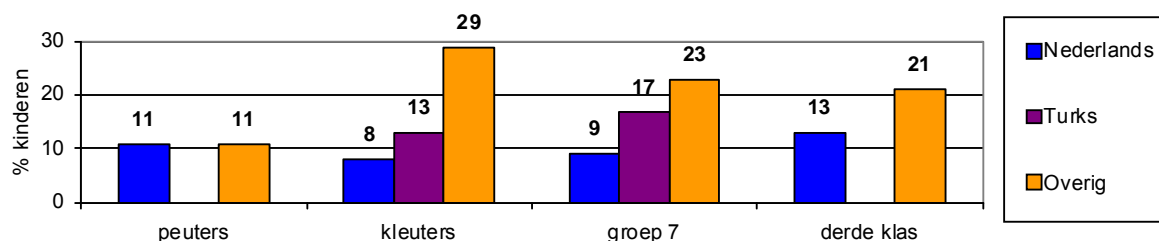
In figuur 4.1.2. tot en met figuur 4.1.4 zijn de percentages voor alle leeftijdsmomenten te zien naar etnische herkomst.

Figuur 4.1.2. Percentage dat bij beide ouders woont naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

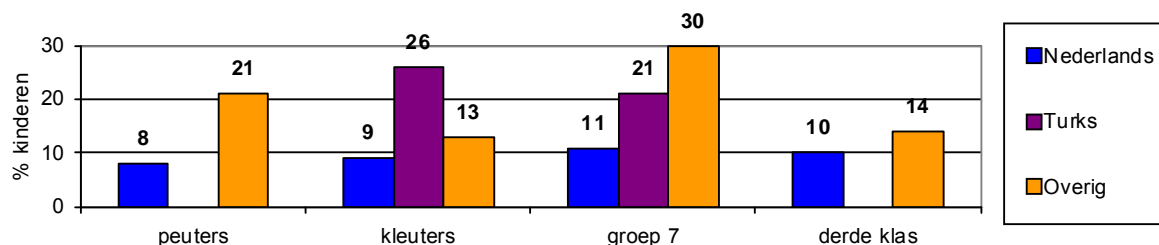
Bij de peuters en derdeklassers zijn de kinderen en jongeren met een Turkse herkomst in de groep overig opgenomen.

Figuur 4.1.3. Percentage kleuters dat in een eenoudergezin woont naar etnische herkomst

Bij de peuters en derdeklassers zijn de kinderen en jongeren met een Turkse herkomst in de groep overig opgenomen.

Figuur 4.1.4. Percentage dat in een overige gezinssituatie woont naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Bij de peuters en derdeklassers zijn de kinderen en jongeren met een Turkse herkomst in de groep overig opgenomen.

Vergelijking met landelijke cijfers

In een landelijk onderzoek is gevonden dat twaalf procent van de kinderen en jongeren tot vijftien jaar in Nederland in een eenoudergezin leeft (Garssen et al., 2005). Van dit onderzoek zijn geen cijfers per leeftijdsmoment bekend. Daarom is er geen verschil ten opzichte van de resultaten van de JMR getoetst.

4.1.2. Ingrijpende gebeurtenissen

Kernboodschap

- 67% van de peuters, 76% van de kleuters, 88% van de kinderen in groep 7 en 87% van de derdeklassers hebben tenminste één ingrijpende gebeurtenis meegemaakt.
- Meer ouders van kleuters van Nederlandse herkomst geven aan tenminste één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt.
- Meer meisjes in de derde klas geven aan meer dan één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt.

Aan de ouders van peuters, kleuters en leerlingen in groep 7 is gevraagd naar het ooit meegemaakt hebben van ingrijpende gebeurtenissen. Zoals het overlijden van een familielid of geliefd persoon, langdurige ziekte of ziekenhuisopname van een gezinslid, conflicten of ruzies binnen het gezin, problemen met een ander kind in het gezin en verhuizing of migratie. Wanneer kinderen vaak of veel ingrijpende gebeurtenissen meemaken is de kans groter dat het kind nu of in de toekomst een ongunstige ontwikkeling doormaakt (Hermanns et al., 2005). Bij de jongeren in de derde klas van het voortgezet onderwijs zijn in een soortgelijke vraag de gebeurtenissen aan de jongeren zelf gevraagd.

Peuters, kleuters en kinderen uit groep 7

In tabel 4.1.1. staat per ingrijpende gebeurtenis het percentage ouders weergegeven dat rapporteert ooit deze gebeurtenis te hebben meegemaakt.

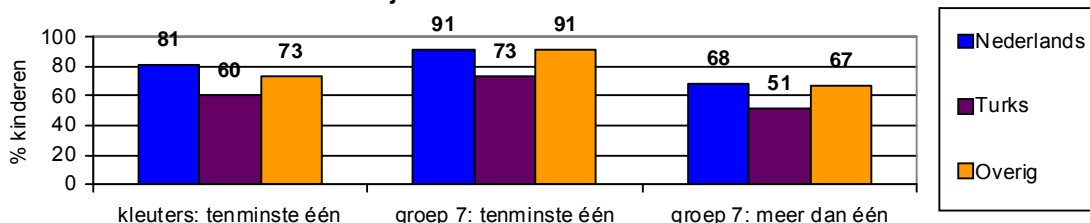
Tabel 4.1.1. Percentage gezinnen die de ingrijpende gebeurtenis ooit hebben meegemaakt

	peuters	kleuters	groep 7
Overlijden van familielid of geliefd persoon	27%	35%	58%
Langdurige ziekte of ziekenhuisopname van het kind zelf	14%	8%	7%
Langdurige ziekte of ziekenhuisopname van een gezinslid	12%	15%	21%
Psychische problemen ouders	8%	7%	6%
Ongeval(len)	5%	5%	9%
Slachtoffer van geweld of criminaliteit	1%	2%	4%
Conflicten of ruzies buiten het gezin	3%	4%	6%
Conflicten of ruzies binnen het gezin	15%	12%	14%
Echtscheiding of voor langere tijd weggaan van gezinslid	8%	12%	19%
Uitbreiding gezin door geboorte (één of meerdere kinderen)	19%	33%	31%
Uitbreiding gezin: stiefvader/-moeder en/of stiefkind erbij	4%	7%	11%
Problemen met ander kind in het gezin	4%	7%	8%
Problemen in verband met werk/werkloosheid	9%	4%	7%
Problemen in verband met geld/inkomen	15%	6%	9%
Problemen met drank of verslaving	1%	1%	1%
Verhuizing of migratie	18%	19%	23%
Woonproblemen, problemen met huisvesting of verblijf in Nederland	3%	2%	3%
Vlucht (vanwege bijvoorbeeld oorlog of politieke situatie) vanuit een ander land naar Nederland	0%	1%	3%
Andere gebeurtenissen	2%	6%	4%

In 67% van de gezinnen van de peuters is *tenminste* één van de ingrijpende gebeurtenis uit tabel 4.1.2. ooit voorgevallen. Bij de gezinnen van de kleuters is dit 76% en bij de gezinnen van de kinderen in groep 7 is dit 88%. Als er specifiek wordt gekeken naar de afgelopen twee jaar voorafgaand aan het onderzoek blijkt dat 63% van de gezinnen van de peuters *tenminste* één ingrijpende gebeurtenis uit tabel 4.1.2. heeft meegemaakt. Bij groep 2 en 7 is de vraagstelling met ingang van schooljaar 2008/2009 veranderd en kan er niet specifiek worden gerapporteerd. Bij de peuters geeft 37% van de ouders aan ooit *meer* dan één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt. Voor de ouders van kleuters geldt dit voor 46% en voor de ouders van de leerlingen in groep 7 voor 65%.

Bij de kleuters is er een verschil naar etnische herkomst gevonden voor één of meer ingrijpende gebeurtenissen. Meer ouders van kleuters van Nederlandse herkomst rapporteren één of meer ingrijpende gebeurtenissen te hebben meegemaakt en minder ouders van kleuters van Turkse herkomst. In groep 7 zijn er minder ouders van leerlingen van Turkse herkomst die rapporteren één of meer en meer dan één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt dan ouders van kinderen van een andere etnische herkomst (figuur 4.1.3.). Bij de peuters is er geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Figuur 4.1.3. Meemaken van ingrijpende gebeurtenissen naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Voortgezet onderwijs

In tabel 4.1.2. zijn de percentages weergegeven van de jongeren die rapporteren de genoemde ingrijpende gebeurtenis ooit te hebben meegemaakt.

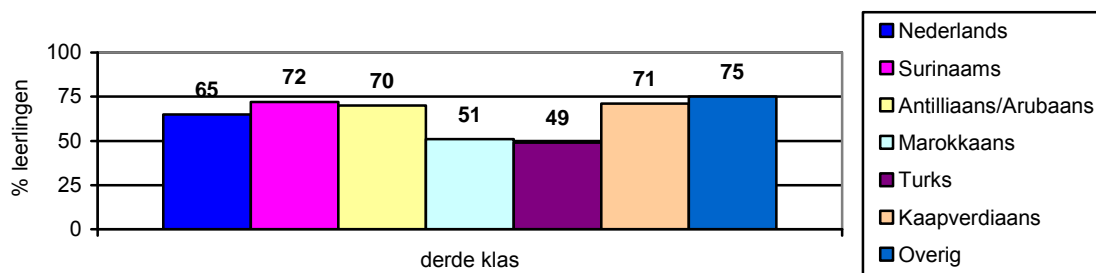
Tabel 4.1.2. Percentage jongeren die de ingrijpende gebeurtenis ooit hebben meegemaakt

derde klas	
Overlijden broer of zus	3%
Overlijden vader en/of moeder	3%
Overlijden van iemand anders	66%
Langdurige ziekte of ziekenhuisopname (jongere)	11%
Regelmatig ruzie tussen ouders	26%
Echtscheiding ouders	20%
Problemen met nieuwe ouder	6%
Geweld of mishandeling tussen ouders	3%
Zelf mishandeld door (één) van de ouders	4%
Mishandeld door andere volwassenen	3%
Seksueel misbruik	2%
Gediscrimineerd	13%
Gepest	24%
Zelf problemen met geld/inkomen hebben	10%
Problemen met geld/inkomen van ouders	9%
Zelf problemen met drank/verslaving	3%
Zelf problemen met school, werk/werkloosheid	13%
Problemen met werk/werkloosheid van ouders	5%
Verhuizing of migratie	26%
Woonproblemen/ problemen met huisvesting	2%
Vlucht (vanwege bijvoorbeeld oorlog of politieke situatie)	1%
Zwanger geworden of een meisje zwanger gemaakt	1%

Van de jongeren op het voortgezet onderwijs geeft 87% aan ooit één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt. Van alle jongeren rapporteert 63% dat zij *meer* dan één gebeurtenis hebben meegemaakt. Meer meisjes (69%) geven aan meer dan één gebeurtenis te hebben meegemaakt dan jongens (59%). Voor de derdeklassers zijn er geen verschillen naar schoolniveau gevonden.

Op het voortgezet onderwijs rapporteren minder jongeren van Turkse herkomst dat zij meer dan één ingrijpende gebeurtenis hebben meegemaakt dan jongeren van een andere etnische herkomst (figuur 4.1.3.).

Figuur 4.1.3. Percentage derdeklassers dat meer dan één ingrijpende gebeurtenis heeft meegemaakt naar etnische herkomst

4.1.3. Ervaren problematiek thuis

Kernboodschap

- Ongeveer een vijfde van de derdeklassers ervaart problemen in de thuissituatie.
- Meer meisjes in de derde klas ervaren problemen thuis dan jongens.

Diverse omgevingskenmerken zijn van invloed op het gedrag van jongeren. De belangrijkste omgeving is de sociale omgeving, waaronder ouders en leeftijdsgenoten (Hermanns et al., 2005). Wanneer jongeren thuis problemen ervaren kan dit effect hebben op hun gedrag en op hun gevoel van welbevinden. Maar ook de schoolprestaties en de omgang met leeftijdsgenootjes kunnen daardoor onder druk staan (Hermanns et al., 2005). Aan jongeren in de derdeklas van het voortgezet onderwijs is gevraagd naar problemen die zij thuis ervaren, zoals ruzies en mishandeling.

Derdeklassers

Aan de hand van vijf vragen is gemeten in welke mate de leerlingen problemen in de thuissituatie ervaren. Van de derdeklassers beantwoordt negentien procent één of meerdere vragen ongunstig. In tabel 4.1.3. zijn de afzonderlijke percentages naar geslacht weergegeven. Meisjes geven bij alle vragen aan dit vaker mee te maken dan jongens met uitzondering van de vraag of de jongeren thuis mishandeld of geslagen worden. Voor deze vraag is geen verschil naar geslacht gevonden. Voor problemen in de thuissituatie zijn geen verschillen naar etnische herkomst en schoolniveau gevonden.

Tabel 4.1.3. Ervaren problematiek thuis op het voortgezet onderwijs, naar geslacht

	derdeklassers		
	totaal	jongens	meisjes
Vindt het thuis vaak ongezellig	8%	6%	11%
Voelt zich thuis vaak alleen staan	7%	5%	10%
Er is thuis veel ruzie	10%	6%	15%
Wordt thuis geslagen of mishandeld	3%	3%	3%
Denkt wel eens over weglopen van huis	10%	7%	14%
Tenminste één vraag ongunstig	19%	15%	25%

4.2. Buurtbeleving

Kernboodschap

- 83% van de ouders van de peuters en 85% van de ouders van de kleuters zijn tevreden over de buitenspeelmogelijkheden in de buurt waarin zij wonen.
- Minder ouders van kleuters in Nieuwland vinden dat er genoeg buitenspeelmogelijkheden zijn.
- Negen procent van de kinderen in groep 7 vindt de buurt helemaal niet leuk, 50% voelt zich wel eens onveilig en 35% vindt dat er niet genoeg te doen is.
- Kinderen in groep 7 in Groenoord voelen zich het meest onveilig in de buurt.

In de eerste levensjaren bestaat de sociale omgeving van het kind vooral uit het gezin (Hermanns et al., 2005). Naarmate kinderen ouder worden, wordt hun leefomgeving groter (Goudena, 1994). De buurt gaat bijvoorbeeld een belangrijke rol spelen. Het opgroeien in een onveilige buurt kan een negatief effect hebben op de ontwikkeling van het kind (Hermanns et al., 2005). Aan ouders van peuters en kleuters en aan de leerlingen in groep 7 zijn vragen gesteld over hoe zij de buurt waarin ze wonen beleven.

Peuters, kleuters en leerlingen van groep 7

Aan de ouders van peuters en kleuters is gevraagd of zij vinden dat er voor hun kind voldoende mogelijkheden zijn om buiten te spelen in de buurt waarin zij wonen. Aan de leerlingen in groep 7 is gevraagd of zij de buurt waarin zij wonen leuk vinden, of ze zich er wel eens onveilig voelen en of er genoeg te doen is.

Van de ouders van peuters vindt 83% dat er voldoende mogelijkheden voor hun peuter zijn om buiten te spelen in de buurt waarin ze wonen. Volgens de ouders van kleuters zijn er volgens 85% voldoende mogelijkheden voor hun kind om buiten te spelen. Hierin is geen verschil tussen jongens en meisjes.

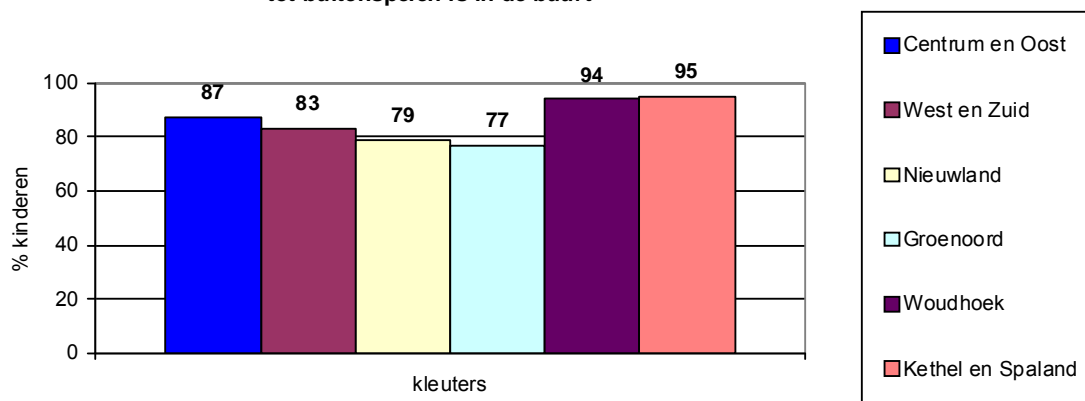
Van de leerlingen in groep 7 vindt negen procent de buurt waarin zij wonen (helemaal) niet leuk, voelt 50% zich soms of (heel) vaak onveilig in de buurt waarin zij wonen en vindt 35% dat er in hun buurt niet genoeg te doen is voor kinderen van hun leeftijd. Voor geen van deze vragen is een verschil naar geslacht gevonden.

Vergelijking naar wijk

Peuters en kleuters

Voor kleuters zijn wel verschillen naar wijk gevonden, voor de peuters kon er niet naar wijk getoetst worden vanwege te kleine aantallen. Meer ouders van kleuters in Kethel en Spaland en minder ouders in Nieuwland vinden dat er genoeg buitenspeelmogelijkheden zijn in de wijk (figuur 4.2.1.).

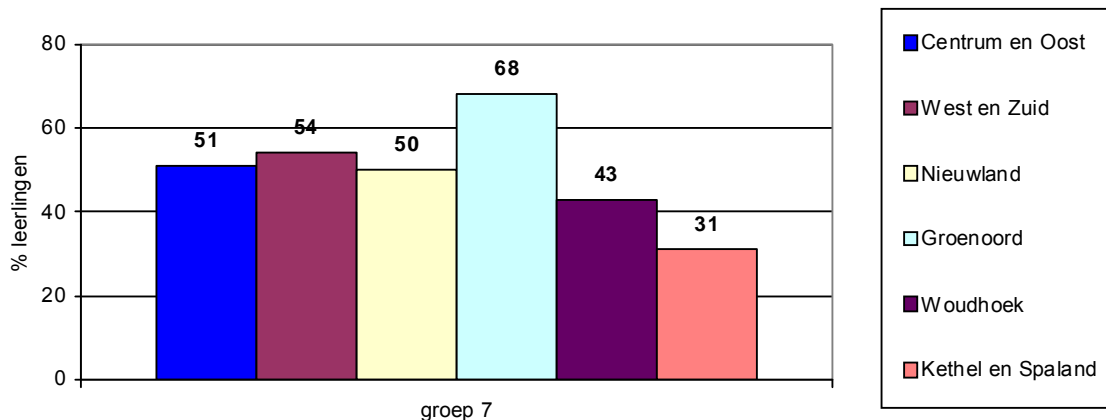
Figuur 4.2.1. Percentage ouders van kleuters die vindt dat er genoeg mogelijkheden tot buitenspelen is in de buurt

Groep 7

Voor de kinderen in groep 7 is alleen voor de vraag of zij zich onveilig voelen in de buurt waar zij wonen een verschil naar wijk gevonden. Kinderen in Groenoord voelen zich vaker wel eens onveilig in hun buurt en kinderen in Kethel en Spaland voelen zich het minst vaak wel eens onveilig in de buurt waar ze wonen. Of de kinderen in groep 7 de buurt waar zij in wonen leuk vinden kan niet naar wijk getoetst worden vanwege te kleine aantallen en voor de vraag of er genoeg te doen is in de buurt is geen verschil gevonden.

Figuur 4.2.2. Percentage leerlingen in groep 7 die zich soms of (heel) vaak onveilig voelt in de buurt waarin ze wonen

5. Conclusies

In dit hoofdstuk worden de belangrijke conclusies uit het rapport beschreven. Deze conclusies kunnen aanleiding geven tot een verandering of juist een voortzetting van het huidige beleid. Denk hierbij aan de invulling van de producten en diensten van het Centrum voor Jeugd en Gezin, de Jeugdgezondheidszorg en de Gezonde School Methode.

Een algemene conclusie is dat het met het overgrote deel van de kinderen en jongeren in Schiedam goed gaat.

Bij de derdeklassers in Schiedam, bij jongens en meisjes, komt (ernstig) overgewicht vaker voor dan landelijk. Het aantal kinderen met overgewicht bij alle leeftijdsmomenten is aanzienlijk. Mogelijk komt dit voort uit de ongezonde voedingsgewoontes die de kinderen en jongeren lijken te hebben en het gebrek aan beweging.

De jongeren in Schiedam die geslachtsgemeenschap hebben gehad, lijken zich niet altijd voldoende te beschermen. 31% geeft aan niet altijd een condoom te hebben gebruikt en tien procent heeft de laatste keer helemaal geen voorbehoedsmiddel gebruikt. Van de kinderen in groep 7 heeft maar een klein deel van de kinderen seksuele voorlichting gehad.

Een aanzienlijk deel van de kinderen en jongeren kampt met emotionele problematiek, waaronder sombere gevoelens, emotionele problematiek, psychosociale problemen, suïcidegedachten en -pogingen en problemen in de thuissituatie.

Veel van de kinderen en jongeren geven aan alcohol te hebben gedronken en te hebben gerookt. Voornamelijk op het basisonderwijs lijkt er veel gepest te worden.

Hieronder worden per onderwerp de belangrijke conclusies uit het rapport beschreven. Hierna worden de gevonden verschillen naar geslacht, schoolniveau en etnische herkomst besproken.

Leefstijl

Overgewicht, voeding en beweging

Dertien procent van de peuters, zeventien procent van de kleuters en negentien procent van de kinderen in groep 7 heeft (ernstig) overgewicht. Van de derdeklassers geeft 21% aan (ernstig) overgewicht te hebben. Bij de derdeklassers is dit gebaseerd op zelfrapportage en is daarom mogelijk niet betrouwbaar (Jansen et al., 2006). In de derde klas hebben meer jongeren in Schiedam (ernstig) overgewicht dan landelijk.

Gezonde voeding en voldoende beweging zijn belangrijk in de strijd tegen overgewicht. Het aantal jeugdigen met ongezonde leefgewoonten voor wat betreft het eten van groente en fruit, drinken van frisdrank en gezoete dranken, televisie kijken en buiten spelen is echter aanzienlijk.

Genotmiddelengebruik

Het percentage kinderen en jongeren dat aangeeft ooit te hebben gerookt is in groep 7 zes procent en de derde klas 37%. In de derde klas rookt negen procent van de jongeren dagelijks.

29% van de kinderen in groep 7 heeft ooit alcohol gedronken, in de derde klas is dit 59%. Zes procent van de kinderen in groep 7 heeft recent alcohol gedronken, 38% van de derdeklassers. Overmatig alcoholgebruik komt bij 24% van de derdeklassers voor in de laatste vier weken voor het onderzoek. Zeven procent van de derdeklassers heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek softdrugs gebruikt, minder dan één procent harddrugs.

Seksueel gedrag

Van de kinderen in groep 7 heeft 31% thuis en/of op school seksuele voorlichting gehad.

Vijftien procent van de derdeklassers geeft aan geslachtsgemeenschap te hebben gehad.

Zorgelijk is dat een aanzienlijk deel van de jongeren zich tijdens de geslachtsgemeenschap onvoldoende heeft beschermt tegen seksueel overdraagbare aandoeningen en/of zwangerschap.

31% van de derdeklassers die wel eens met iemand naar bed is geweest, heeft niet altijd condoom gebruikt, tien procent heeft helemaal geen voorbehoedsmiddel gebruikt.

(Psychische) gezondheid en gedrag

Ervaren gezondheid

Bij het overgrote deel van de kinderen en jongeren wordt de gezondheid als goed ervaren. Volgens de ouders heeft 96% van de peuters en 94% van de kleuters een goede gezondheid. Van de leerlingen in groep 7 geeft 84% aan zijn /haar gezondheid goed te vinden, 82% van de derdeklassers.

Zorgelijke score op psychosociale problemen

Volgens de ouders heeft tien procent van de kleuters en kinderen in groep 7 een zorgelijke score op psychosociale problemen. Volgens de leerkracht heeft tien procent van de kleuters en vier procent van de kinderen in groep 7 een zorgelijke score. Bij één procent van de kleuters en kinderen in groep 7 is er volgens zowel de ouder als de leerkracht sprake van een zorgelijke score. Van de derdeklassers heeft tien procent een zorgelijke score op psychosociale problemen.

Sombere gevoelens en suïcidaliteit

In groep 7 is er bij ongeveer een vijfde van de leerlingen sprake van een hoge score op sombere gevoelens.

In derde klas heeft vijftien procent van de jongeren een zorgelijke score op emotionele problematiek. Tevens heeft vijftien procent van de derdeklassers er in de afgelopen twaalf maanden aan gedacht einde aan leven te maken en vijf procent heeft ooit suïcidepoging ondernomen.

Probleemgedrag

Probleemgedrag komt onder de Schiedamse kinderen en jongeren regelmatig voor. Van de kinderen in groep 7 geeft elf procent aan frequent probleemgedrag te vertonen (waaronder diefstal, vandalisme en bedreiging). In de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek geeft tweederde van de derdeklassers aan zich tenminste eenmaal schuldig te hebben gemaakt aan een vorm van probleemgedrag. Ongeveer de helft van de derdeklassers heeft zich meer dan eens schuldig gemaakt aan probleemgedrag. Zorgwekkend is dat zeven procent van de derdeklassers aangeeft zich in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek schuldig te hebben gemaakt aan een ernstig geweldsdelict. Zeven procent van de kinderen in groep 7 en de derdeklassers geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen.

Pesten en spijbelen

Pesten lijkt regelmatig voor te komen op het basisonderwijs. Volgens de leerkracht wordt twintig procent van de kleuters één of meerdere keren per maand gepest, 34% van de kleuters heeft één of meerdere keren per maand andere kinderen gepest. In groep 7 geeft 27% van de kinderen aan één of meerdere keren per maand gepest te worden, in de derde klas geeft zestien procent dit aan. Bij de kinderen in groep 7 en de derdeklassers geeft ongeveer een vijfde aan één of meerdere keren per maand anderen te pesten.

De leerkrachten geven aan dat één procent van de kleuters en twee procent van de kinderen in groep 7 vaak afwezig is vanwege ongeoorloofd verzuim. Tien procent van de derdeklassers geeft aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek te hebben gespijbeld.

Leefomgeving

Van de derdeklassers geeft negentien procent aan problemen in de thuissituatie te ervaren.

Volgens 83% van de ouders van peuters is er voldoende speelmogelijkheden in de buurt waarin zij wonen, van de ouders van kleuters vindt 85% dat er voldoende speelmogelijkheden zijn. Bij de kinderen in groep 7 vindt negen procent de buurt waarin ze wonen (helemaal) niet leuk, 35% vindt dat er niet genoeg te doen is voor kinderen van hun leeftijd en 50% voelt zich soms of (heel) vaak onveilig in de buurt.

Verschillen naar geslacht

Op een aantal gezondheidsaspecten zijn er verschillen gevonden tussen jongens en meisjes.

Bij de kleuters zijn er minder jongens die voldoende groente eten en bij de peuters, kinderen in groep 7 en derdeklassers drinken de jongens vaker meer dan twee glazen frisdrank en gezoete drank. Bij de kleuters en derdeklassers computeren en/of kijken de jongens vaker televisie boven de norm dan meisjes. In groep 7 hebben de jongens vaker ooit gerookt en ooit alcohol gedronken dan meisjes. Met betrekking tot gedrag vertonen in groep 7 de jongens vaker frequent probleemgedrag en in groep 7 en de derde klas dragen jongens vaker een wapen bij zich. Ook geven in groep 7 en de derde klas de jongens vaker aan anderen te pesten en in de derde klas geven de jongens vaker aan gepest te worden dan meisjes.

Bij de zorgelijke bevindingen, die gevonden zijn bij de meisjes, scoren vooral de meisjes in de derde klas ongunstig. De meisjes in groep 7 hebben vaker (ernstig) overgewicht dan jongens. De meisjes in de derde klas ontbijten minder vaak minstens vijf dagen per week en de meisjes in groep 7 en de derde klas sporten over het algemeen minder vaak dan de jongens. In de derde klas roken de meisjes vaker dagelijks. Tevens geven de meisjes in de derde klas vaker aan dat zij in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek hebben gespijbeld. De meisjes in de derde klas beoordelen hun gezondheid minder vaak als (heel) goed, hebben een ongunstigere score op emotionele problematiek en geven vaker aan suïcidegedachten te hebben en suïcidepogingen te hebben ondernomen. Tot slot geven de meisjes in de derde klas vaker aan ingrijpende gebeurtenissen te hebben meegemaakt en meer problemen in de thuissituatie te ervaren.

Verschillen naar schoolniveau

Waar een verschil is gevonden tussen vmbo-leerlingen en havo/vwo-leerlingen, hebben de vmbo-leerlingen bijna altijd een zorgelijkere score dan havo/vwo-leerlingen. Behalve op ooit alcohol gedronken en recent alcohol drinken, dit geven havo/vwo-leerlingen vaker aan dan vmbo-leerlingen. Vmbo-leerlingen hebben vaker obesitas en daaraan gerelateerd hebben ze een minder gezond voedingspatroon en sporten minder vaak. Ook hebben vmbo-leerlingen vaker ooit gerookt. Leerlingen op het vmbo geven vaker aan geslachtsgemeenschap te hebben gehad. Daarnaast ervaren vmbo-leerlingen hun gezondheid minder vaak als goed en geven ze vaker aan suïcidegedachten te hebben en suïcidepogingen te hebben ondernomen. Vmbo-leerlingen vertonen meer probleemgedrag, dragen vaker een wapen bij zich, spijbelen meer en geven vaker aan anderen te pesten. Op psychosociale problemen hebben vmbo-leerlingen vaker een zorgelijke score. Tot slot wonen meer vmbo-leerlingen in een eenoudergezin.

Verschillen naar etnische herkomst

Tussen de etnische herkomst en (psychische) gezondheid en gedrag zijn verschillende verbanden gevonden.

Veelal zijn het de autochtone kinderen en jongeren die gunstiger scoren dan de kinderen en jongeren van andere etnische herkomsten. Hier zijn een aantal uitzonderingen op. De kinderen van Nederlandse herkomst op het basisonderwijs eten minder vaak voldoende fruit en bij de peuters en kleuters drinken ze vaker meer dan twee glazen frisdrank en gezoete drank. In groep 7 en de derde klas drinken de kinderen van Nederlandse herkomst vaker ooit en recent alcohol. De ouders van kleuters van Nederlandse herkomst geven vaker aan tenminste één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt.

De allochtone peuters hebben vaker (ernstig) overgewicht. De ouders van allochtone peuters geven vaker aan dat hun kind snel van streek is of huilt dan ouders van allochtone peuters. In de derde klas hebben de allochtone jongeren vaker een suïcidepoging te ondernomen. Allochtone jongeren in de derde klas wonen vaker in een eenoudergezin en allochtone peuters wonen vaker in een andere gezinssituatie.

In de derde klas hebben de jongeren van Turkse herkomst vaker (ernstig) overgewicht. De kleuters en derdeklassers van Turkse herkomst ontbijten minder vaak minstens vijf dagen per week en de derdeklassers van Turkse herkomst eten minder vaak dagelijks groente. Op de bewegingsaspecten zijn er minder kinderen in groep 7 en derdeklassers van Turkse herkomst die lid zijn van een sportvereniging en sporten er minder kleuters en derdeklassers van Turkse herkomst minstens twee dagen per week. De ouders van kleuters van Turkse herkomst geven vaker aan dat hun kind meer dan twee uur per dag televisie kijkt en/of computert. In groep 7 en de derde klas beoordelen de kinderen van Turkse herkomst hun gezondheid minder vaak als (heel) goed. Volgens de ouders piekeren de kleuters van Turkse herkomst vaker. Volgens de leerkracht worden kleuters van Turkse herkomst vaker gepest. Op psychosociale problemen hebben de kleuters van Turkse herkomst volgens de leerkracht en de kinderen in groep 7 van Turkse herkomst volgens de ouders vaker een zorgelijke score. Tot slot wonen de kleuters van Turkse herkomst vaker in een andere gezinssituatie. Bij de kinderen van een overige etnische herkomst, geven de kinderen in groep 7 aan minder vaak minstens vijf dagen per week te ontbijten en minder vaak minstens twee dagen per week te sporten. Ook computeren en/of kijken de kinderen van een overige etnische herkomst op het basisonderwijs vaker televisie (meer dan twee uur). In groep 7 geven de kinderen van een overige etnische herkomst minder vaak aan seksuele voorlichting te hebben gehad. De kinderen op het basisonderwijs met een overige etnische herkomst wonen vaker in een eenoudergezin en kinderen in groep 7 met een overige etnische herkomst wonen ook vaker in een andere gezinssituatie.

Bij de derdeklassers zijn nog de volgende verschillen naar etnische herkomst gevonden. De jongeren van Surinaamse herkomst geven vaker aan frisdrank of gezoete drank te drinken. Derdeklassers van

Surinaamse herkomst beoordelen hun gezondheid minder vaak als (heel) goed. Tevens vertonen jongeren van Surinaamse herkomst vaker probleemgedrag. De jongeren van Antilliaans/Arubaanse herkomst geven vaker aan overmatig alcohol te drinken. De jongeren van Antilliaans/Arubaanse en Kaapverdiaanse herkomst geven minder vaak aan minstens vijf dagen per week te ontbijten.

Literatuurlijst

- Bakker, F. (17 mei 2005) *Hoeveel mensen vertonen onveilig seksueel gedrag?* In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM.
(<http://www.nationaalkompas.nl>> Gezondheidsdeterminanten\Leefstijl\Seksueel gedrag)
(http://www.rivm.nl/vtv/object_document/o1443n19092.html)
- Bronfenbrenner, U. & Ceci, S. (1994). *Nature- Nurture reconceptualized in developmental perspective: a bio-ecological model*. Psychological Review, 101, 568-586.
- Bulk-Bunschoten, A.M.W., Renders, C.M., Leerdam, F.J.M. van, Hirasing, R.A. (2005). *Overbruggingsplan voor kinderen met overgewicht; Methode voor individuele primaire en secundaire preventie in de jeugdgezondheidszorg*. Amsterdam: VUMC.
- CBS, WODC. *Integratiekaart 2006*.
- Cole, T. J., Bellizzi, M.C. et al. (2000). *Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey*. BMJ 320(7244): 1240-3.
- Doef, S. van der (2003). *Seksuele voorlichting aan kinderen 4-12 jaar*, NIGZ.
- Dorselaer, S. van, Zeijl, E., Eekhout, S. van den, Bogt, T. ter & Vollebergh, W. (2007). *HBSC 2005 Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Geerts, G. & Heestermans, H. (1995). *Van Dale: Groot Woordenboek der Nederlandse Taal: 3 Df.* (12e dr.). Utrecht: Van Dale Lexicografie.
- Garssen, J., & Harmsen, C. (2005). Webmagazine CBS (www.cbs.nl).
- Goodman, R. (2001) *Psychometric properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry., 40, 1337-1345.
- Goudena, P. (1994). Ontwikkelingsopgaven en opvoedingsopgaven. In Rispen, J., Goudena, P. & J. Groenendaal (Ed.). *Preventie van psychosociale problemen bij kinderen en jeugdigen* (pp. 59-70). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Hermans, J. M. A., Schrijvers, G., & Öry, F. (2005). *Helpen bij opgroeien en opvoeden; eerder, sneller en beter: een advies over vroegtijdige signalering en interventies bij opvoed- en opgroei-problemen*. Utrecht: Inventgroep.
- Hirasing, R. A., Fredriks, A.M. et al. (2001). *(Increased prevalence of overweight and obesity in Dutch children, and the detection of overweight and obesity using international criteria and new reference diagrams) Toegenomen prevalentie van overgewicht en obesitas bij Nederlandse kinderen en signalering daarvan aan de hand van internationale normen en nieuwe referentiediagrammen*. Nederlands Tijdschrift Geneeskunde 145(27): 1303-8.
- Hurk, K.P. van den et al. (2006). *Prevalentie van overgewicht en obesitas bij jeugdigen van 4-15 jaar in de periode 2002-2004*. Leiden: TNO.
- Jansen, W., Looij-Jansen, P.M. van de, Ferreira, L., Wilde, E.J. de, & Brug, J. (2006). *Differences in measured and self-reported height and weight in Dutch adolescents*. Annals of Nutrition and Metabolism 50: 339-346.
- L'Abée, D. (2001). *Cijfers in beweging*. Arnhem: NISB.
- Looij-Jansen, P.M. van de, Goldschmeding, J.E.J., Wilde, E.J. de (2006). *Comparison of Anonymous Versus Confidential Survey Procedures: Effects on Health Indicators. Dutch Adolescents*. 35 (4): 652-658.
- Meijer, R.W.J. & Veerman J.W. (1989) *Gedragsbeoordeling door verschillende informanten: literatuurbespreking en eigen onderzoeksgegevens*. Kind en Adolescent. 10. 183-194
- Ministerie van Justitie (2008). *De jeugdige in het jeugdstraf(proces)recht*. 1 januari 2008. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Monshouwer, K., Verdurmen, J., Dorselaer, S. van, Smit, E., Gorter & A., Vollebergh, W. (2008). *Jeugd en riskant gedrag 2007*. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren. Roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf tien jaar. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Reijneveld, S.A., Brugman E., Verhulst, F.C. Verloove-Vanhorick, S.P. (2005). *Area deprivation and child psychosocial problems – a national cross-sectional study among school-aged children*. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol 40(1): 18-23.
- Schrijvers, C.T.M. & Schoemaker, C.G. (2008). *Spelen met gezondheid: Leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse jeugd*. Bilthoven: RIVM.
- Steenhof, L. (2007). Webmagazine CBS (www.cbs.nl).
- Trimbos-instituut (2008). *Risikant alcohol- en drugsgebruik in het uitgaanscircuit. Feiten, cijfers en trends*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Verdurmen, J., Abraham, M., Planije, M., Monshouwer, K., Dorselaer, S. van, Schulten, I., Bevers, J. & Vollebergh, W. (2006). *Alcoholgebruik en jongeren onder de 16 jaar. Schadelijke effecten en effectiviteit van alcoholinterventies*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Visscher, T.L.S. (VUmc) & Schoemaker, C. (RIVM) (22 september 2008). *Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van overgewicht en ondergewicht?* In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM. <<http://www.nationaalkompas.nl>> Gezondheidsdeterminanten\Persoonsgebonden\Lichaamsgewicht.

Widenfelt, B.M. van, Goedhart, A.W., Treffers, P.D. & Goodman, R. (2003). *Dutch version of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)*. European Child and Adolescent Psychiatry, 12, 281-289.

Zeijl, E., Crone, M.R. et al. (2005). *Kinderen in Nederland*. Den Haag/Leiden: Sociaal en Cultureel Planbureau/TNO Kwaliteit van Leven.

www.gavoorgezond.nl
www.Overgewicht.org
<http://statline.cbs.nl>
www.voedingscentrum.nl

Bijlage 1. Onderwerpen uit de JMR-vragenlijsten

Tabel 1. Onderwerpen uit de vragenlijsten per leeftijdsgroep en bron¹⁵

	peuters	groep 2		groep 7			VO1 en VO3
	ouders	ouders	leerkracht	leerling	ouders	leerkracht	leerling
achtergrond-variabelen							
geslacht	*	*	*	*	*	*	*
leeftijd		*		*			*
geboorteland kind	*	*			*		*
geboorteland ouders	*	*			*		*
schoolniveau							*
opleidings-niveau ouders	*	*			*		
arbeids-situatie ouders	*	*			*		*
(psychische) gezondheid							
algemene gezondheid en ziekten	*o.a. Peuter KIPPPI 1-2, Kousemaker, 2004	*	*		*		
sombere gevoelens				*KDVK, De Wit, 1987			
suïcide							*Garnefski & Diekstra, 1993
sociale angst				*SASK, Dekking, 1983			
ervaren gezondheid		*		*			*CBS, 2001
gedrag en welbevinden	*Peuter KIPPPI 1-2, Kousemaker, 2004	*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000		*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000
leren en concentreren/ verstandelijke ontwikkeling	*Peuter KIPPPI 1-2, Kousemaker, 2004		*			*New York Teacher Rating Scale, Miller e.a., 1995	
bekendheid in zorgnetwerk			*			*	
toekomstbeeld							*
gedrag							
stelen en vandalisme				*Junger-Tas et al., 1992			*
agressief en gewelddadig gedrag	*Peuter KIPPPI 1-2, Kousemaker, 2004			*o.a. Junger-Tas et al., 1992			*
relatie met leeftijdsgenootjes/ pesten	*Peuter KIPPPI 1-2, Kousemaker, 2004	*SDQ, Goodman, 2000	*Fragebogen für lehrpersonen im kindergarten zu jedem kind, Alsaker ¹⁶	*			*
politiecontacten				*			*
wapenbezit				*			*
hyperactief gedrag		*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000				*SDQ, Goodman, 2000

¹⁵ Indien over een onderwerp vragen gesteld zijn in de vragenlijst, staat onder het betreffende leeftijdsmoment een * vermeld.

Wanneer de vragen afkomstig zijn uit een ander instrument dan de JMR, is de bron weergegeven.

¹⁶ Deze vragenlijst is naar het Nederlands vertaald door: Tiemeier, 2008 (titel vertaling: Vragen over plagen en mobbing).

Vervolg tabel 1. Onderwerpen uit de vragenlijsten per leeftijdsgroep en bron

gezin							
gezins-samenstelling	*	*		*	*		*
ondersteuning bij problemen				*			*
ingrijpende gebeurtenissen	*	*			*		*
warmte in de opvoeding					*PDI, Gerrits et al, concept 1997		
(buiten-schoolse) opvang	*	*		*			
ervaren problematiek thuis							*VEPP, Baecke, 1987
leefstijl							
roken, alcohol				*Trimbos-instituut, 1992			*
drugs				*			*
sport, vrije tijd				*			*
schoolverzuim/s pijnbelen			*			*	*
voeding en beweging	*	*			*		*
seksualiteit				*			*
school-/ buurtbeleving							
beleving schoolsituatie				*School-vragenlijst, Smits+ Vorst, 1990			*
beleving van de buurt		*		*			
discriminatie							*

Bijlage 2. Terugkoppeling resultaten JMR

Algemene werkwijze terugkoppeling resultaten JMR

De resultaten van de JMR worden iedere twee jaar door middel van rapporten teruggekoppeld naar scholen. In het eerste jaar dat scholen deelnemen aan de JMR ontvangen ze van dit jaar een apart rapport. De leerlingen die deelnemen aan de JMR ontvangen via school ieder jaar een leerlingnieuwsbrief met de resultaten van het JMR onderzoek waaraan zij deelnamen.

De schoolrapporten bevatten de resultaten van de school en een tabel met de resultaten van een referentiepopulatie in dezelfde leeftijdsgroep uit de Jeugdmonitor. Na ontvangst van deze schoolrapporten neemt de preventie-interventie medewerker van de GGD contact op met de school om de belangrijkste resultaten uit het rapport te bespreken. Dit kan telefonisch of in de vorm van een gesprek op school, afhankelijk van de resultaten en van de behoefte van de school. Het rapport en het gesprek bieden de school handvatten voor gerichte preventieactiviteiten om de gezondheid en het welbevinden van de kinderen op de school te bevorderen.

Op het basisonderwijs staan de resultaten van groep 2 en groep 7 in één rapport beschreven en ook de resultaten van brugklas en derde klas zijn gecombineerd in één schoolrapport. Een rapport bevat de resultaten van twee schooljaren.

Scholen worden bij het bespreken van het rapport ondersteund bij de interpretatie van de gegevens op schoolniveau. De preventie-interventie medewerker adviseert de school op maat hoe aan verschillende aandachtspunten uit het rapport gewerkt kan worden. De interventiedewerker kan adviseren om aanbod van de GGD in te zetten, zoals de Gezonde School werkwijze. De interventiedewerker kan daarnaast suggesties geven, verwijzen naar aanbod van andere organisaties of informatie over een onderwerp toesturen.

Voor de leerlingen van groep 7, brugklassers en derdeklassers van de aan de JMR deelnemende scholen is een leerlingnieuwsbrief gemaakt waarin de resultaten van een representatieve groep van leerlingen uit groep 7, brugklas en derde klas genoemd staan. In de nieuwsbrief staan de resultaten op een voor de leerlingen aansprekende manier beschreven. De leerkracht kan de nieuwsbrief klassikaal bespreken. Omdat de nieuwsbrief digitaal aangeboden wordt aan de school kan de nieuwsbrief ook op de website of in een nieuwsbrief van de school geplaatst worden. Zo hebben ook ouders de gelegenheid de resultaten te lezen.

Basisonderwijs 2008-2009 Schiedam

De basisscholen in Schiedam ontvingen in schooljaar 2009-2010 een schoolrapport met gegevens van groep 2 en 7 over het schooljaar 2008-2009 en bespraken deze met de preventie-interventie medewerker. Dit gesprek vond plaats met directie en/of de intern begeleider en eventueel met de leerkrachten van de betreffende leerjaren. Het rapport levert veelal een bevestiging van al gekozen aandachtspunten en in enkele gevallen leidt het ook tot een nieuw aandachtspunt.

Voortgezet onderwijs 2007-2008 Schiedam

De voortgezet onderwijs scholen ontvingen een schoolrapport met gegevens van de derde klas over het schooljaar 2007-2008 en bespraken deze met de preventie-interventie medewerker. Dit gesprek vond plaats met de directie en/of zorgcoördinator en eventueel leerjaarcoördinatoren van de betreffende leerjaren. De scholen geven aan zich in het rapport van hun school te herkennen. Het rapport levert veelal een bevestiging van al gekozen aandachtspunten en in enkele gevallen leidt het ook tot een nieuw aandachtspunt.

Gezonde School Rijnmond

De Gezonde School werkwijze is een manier van werken die scholen helpt om structureel aan de slag te gaan met gezondheid. De Gezonde School werkwijze wordt gekenmerkt door vraaggestuurd en planmatig werken, waarbij een koppeling gemaakt wordt tussen individuele leerlingzorg en collectieve preventie en waarbij regionale ondersteunende organisaties samenwerken.

Een Gezonde School Rijnmond werkt samen met teamleden, ouders en kinderen aan een gezond(er) leefklimaat op school door structureel en preventief aandacht te besteden aan gezondheidsthema's. De preventie-interventie medewerker van het team Gezonde School begeleidt en ondersteunt de school hierbij. Gezamenlijk wordt er planmatig gewerkt aan de invoering van gezondheidsthema's in het schoolbeleid. De keuze voor de thema's wordt gemaakt door de directie, het team, de ouders en de leerlingen zelf, mede op basis van het schoolrapport van de Jeugdmonitor.

Scholen in Rotterdam en in gemeenten die deze werkwijze inkopen kunnen via de GGD Rotterdam-Rijnmond werken aan een Gezonde School Rijnmond. Veel scholen maken daar inmiddels gebruik van. De GGD streeft ernaar zo veel mogelijk scholen te motiveren om door inzet van de Gezonde School werkwijze de gezondheid van de jeugd in Rotterdam Rijnmond te verbeteren.

Colofon**Onderzoek en tekst**

Edith van der Kraan
Marieke van der Elst

Eindredactie

Sectie Communicatie
GGD Rotterdam-Rijnmond

Vormgeving en drukwerk

Front-taal, Rotterdam

februari 2010
Oplage 15 exemplaren

www.jeugdmonitorrotterdam.nl

GGD Rotterdam-Rijnmond
Schiedamsedijk 95
Postbus 70032
3000 LP Rotterdam
telefoon (010) 433 99 66

www.jeugdmonitorrotterdam.nl